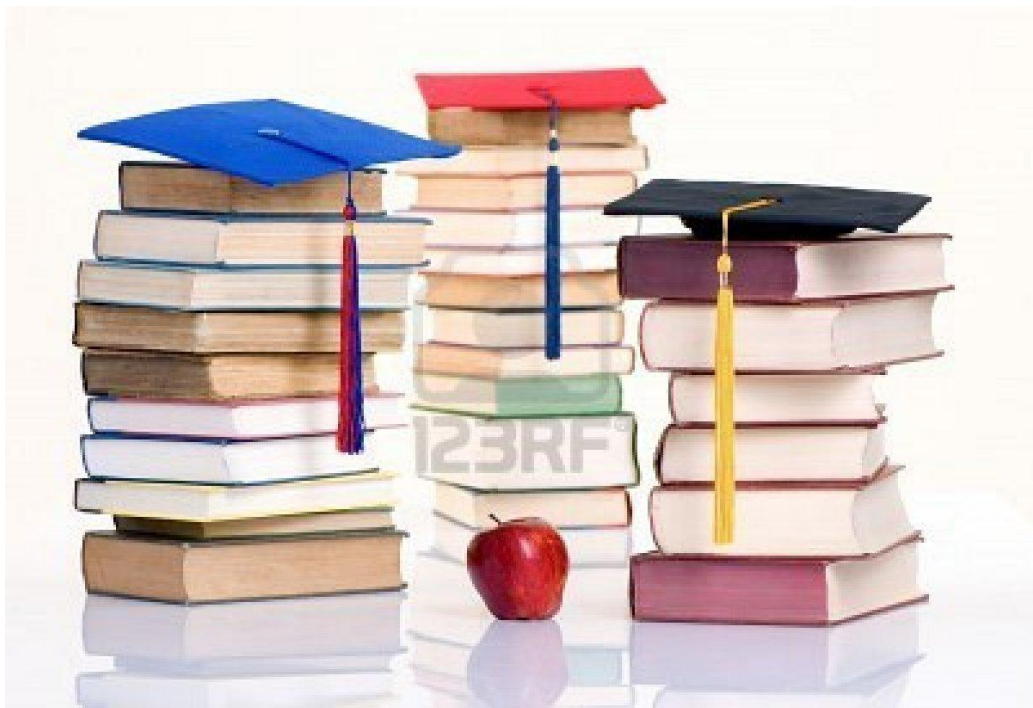

Leren voor de toekomst

Danielle IJzereef

Studentnummer 2167327

Master Special Educational Needs (M SEN)

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg

Leerroute: specialist hoogbegaafdheid

Begeleid door: Helma de Keijzer

Mei 2012

Inhoud

Samenvatting.....	4
Inleiding.....	6
Hoofdstuk 1 Aanleiding en probleemstelling.....	8
1.1 De aanleiding voor het onderzoek	8
1.2 De onderzoeksvraag en de deelvragen	9
1.3 Huidige situatie.....	10
1.4 Gewenste situatie.....	10
Hoofdstuk 2 De theoretische onderbouwing.....	12
2.1 Inleiding	12
2.2 De hoogbegaafde leerling	12
2.3 Behoeften van hoogbegaafde leerlingen.	13
2.3.1 Moeilijk moet.	14
2.3.2 Weinig behoefte aan herhalingsstof.	15
2.3.3 Metacognitieve vaardigheden.....	15
2.3.4 Behoeften die betrekking hebben op het welbevinden door de omgeving	16
2.4 Huiswerk.....	17
2.5 Tot slot.....	18
Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie	19
3.1 Inleiding	19
3.2 Onderzoeksvorm	19
3.3 Onderzoeksvraag en deelvragen	19
3.4 Betrokkenen bij het onderzoek.....	20
3.5 Dataverzameling.....	20
3.6 Betrouwbaarheid, validiteit en triangulatie	22
3.7 Ethiek.....	23
Hoofdstuk 4 Data-analyse en resultaten.....	24
4.1 Inleiding	24
4.2 Documentanalyse.....	24
4.3 Vragenlijst kwalitatief.....	25
4.4 Vragenlijst kwantitatief	26
4.5 Interview.....	33

Hoofdstuk 5 Conclusies en aanbevelingen.....	36
5.1 Inleiding	36
5.2 Conclusies.....	36
5.2.1 De methoden.....	36
5.2.2 Ervaringen van leerlingen.....	37
5.2.3 Ervaringen van ouders.....	38
5.3 Beantwoorden van de onderzoeksvraag.....	39
5.4 Aanbevelingen	41
Hoofdstuk 6 Evaluatie onderzoek	42
6.1 Inleiding	42
6.2 Reflectie op het proces.....	42
6.3 Persoonlijke reflectie.....	43
Nawoord.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Literatuurlijst	45
Bijlage 1: Toestemmingsbrief aan ouders	48
Bijlage 2: Documentanalyse.	50
Bijlage 3: Vragenlijst voor kinderen.	51
Bijlage 4: Vragenlijst voor ouders.	55
Bijlage 5: Interview	59
Bijlage 6: Documentanalyse verslag.	60
Bijlage 7: Vragenlijst voor kinderen.	63
Bijlage 8: Vragenlijst voor ouders.	66
Bijlage 9: Uitgewerkt interview leerling B.	70
Bijlage 10: Verzamelstaat interviews	77

Samenvatting

Sleutelwoorden: Hoogbegaafdheid, huiswerk

Leren voor de toekomst is de naam van dit onderzoek. Vaak is dit een van de redenen waarom huiswerk op de basisschool gegeven wordt. Leerlingen moeten leren hoe ze dat huiswerk moeten leren: metacognitieve vaardigheden aanleren. Maar kan dat ook als de leerstof van huiswerk niet aansluit bij de educatieve behoefte van een hoogbegaafde leerling? In mijn onderwijssituatie heb ik deze ervaring opgedaan. Een hoogbegaafde leerling kende de leerstof al voordat hij het als huiswerk thuis moest leren. Daarnaast doe ik dit jaar ervaring op met hoogbegaafde leerlingen die bij een bovenschoolse lesvoorziening Russisch als huiswerk mee krijgen. Sluit dit huiswerk goed aan bij de behoeften van deze leerlingen en leren ze nu wel hoe te komen tot het leren van huiswerk? In het kader van mijn opleiding Master Sen specialist hoogbegaafdheid kreeg ik de kans een praktijkonderzoek te doen naar het aansluiten van huiswerk bij de educatieve behoeften van hoogbegaafde leerlingen.

In hoofdstuk 1 beschrijf ik de aanleiding van dit onderzoek nader als ook mijn onderzoeksvraag, de deelvragen en de doelen. Vanuit de literatuur schrijf ik in hoofdstuk 2 een theoretische onderbouwing. Daarin komen de behoeften van hoogbegaafde leerlingen naar voren die van invloed zijn op het leren van huiswerk. De leerlingen hebben behoefte aan moeilijke lesstof en weinig behoefte aan herhalingsstof. Van belang is dat zij de kans krijgen metacognitieve vaardigheden te ontwikkelen. Daarnaast oefent de omgeving van de leerling invloed uit op het leren van huiswerk.

Ik heb gekozen voor een praktijkgericht onderzoek met een evaluatief karakter en in hoofdstuk 3 geef ik weer hoe ik te werk ga tijdens dit onderzoek. De aardrijkskunde methode van de basisschool en Russisch van de bovenschoolse lesvoorziening analyseer ik. Daarnaast neem ik een vragenlijst af bij zowel de leerlingen als hun ouders. Tenslotte interview ik de leerlingen om het onderwerp meer uit te diepen. De data en analyses van het praktijkonderzoek, presenteer ik in hoofdstuk 4. Gegevens van leerlingen en hun ouders die ervaring hebben met huiswerk van de basisschool en met huiswerk van de bovenschoolse lesvoorziening voor hoogbegaafde

leerlingen, worden verwerkt. Ook de data van en analyses op de gebruikte huiswerkmethoden worden in dit hoofdstuk gepresenteerd.

Op basis van data, analyses en theorie worden in hoofdstuk 5 conclusies getrokken en wordt de onderzoeksvraag beantwoord. Vervolgens doe ik aanbevelingen. Het blijkt dat het leerwerk van de lesvoorziening beter aansluit bij de behoeften van de hoogbegaafde leerling dan het leerwerk van de basisschool.

Tenslotte reflecteer ik in hoofdstuk 6 op het onderzoeksproces en mijn persoonlijke ontwikkeling.

Inleiding

Ik ben Danielle IJzereef en werk, na het behalen van de CALO in 1993 en de PABO in 1995, met veel plezier in het basisonderwijs. Ik heb in die jaren veel ervaring opgedaan in de groepen 3 tot en met 8. Dit schooljaar werk ik twee dagen in de week op scholen die in een fusietraject zitten. De ene school is de school waar ik vorig schooljaar twee en halve dag een combiklas 5/6 begeleidde. De andere school is de school waar ik nu diverse lesgevende taken heb. Naast bovengenoemde taken, krijg ik steeds meer de rol van specialist hoogbegaafdheid; leerkrachten benaderen me met vragen en ik participeer in de werkgroep hoogbegaafdheid.

Dit schooljaar is de bovenschoolse lesvoorziening voor hoogbegaafde leerlingen van start gegaan. Dit is een initiatief van het samenwerkingsverband in samenwerking met het schoolbestuur. Ik begeleid als leerkracht een ochtend in de week een groep hoogbegaafde leerlingen van drie verschillende basisscholen. In deze groep wordt aan diverse doelen gewerkt. Zo is het 'leren leren' in de thuissituatie een van de doelen. Om dit doel te bereiken wordt elke week door een gastdocente drie kwartier Russisch gegeven. Zij werkt vanuit boeken en geeft de leerlingen tijdens de les huiswerk op. Dit huiswerk bestaat uit zowel leerwerk, als maakwerk. Na het afronden van een hoofdstuk zal de eerste toets gegeven worden. Ik ben benieuwd naar de resultaten en naar de reacties van de leerlingen en hun ouders.

Naast deze taken volg ik de tweejarige opleiding 'Master Sen specialist hoogbegaafdheid', omdat ik behoefte had om me te verdiepen in hoogbegaafdheid. Vanuit deze opleiding vloeit dit onderzoek voort. Het onderwerp waarvoor ik gekozen heb betreft het leren van huiswerk door hoogbegaafde leerlingen op de basisschool en op de bovenschoolse lesvoorziening: hoe sluit het leerwerk aan bij de behoeften van deze groep leerlingen? De reden waarom ik hiervoor gekozen heb, is dat ik vorig schooljaar ervaren heb dat een hoogbegaafde leerling uit mijn groep niet tot het leren van huiswerk kwam. Hij hoefde thuis namelijk niet te leren, omdat hij de leerstof al beheerste. Ik wilde een oplossing voor deze situatie waarin ik me handelingsverlegen voelde, maar dit bleek niet zo eenvoudig. Dit onderzoek geeft me de kans om dit onderwerp nader te bestuderen vanuit de theorie en de praktijk. De praktijk biedt voor mij een mooie mogelijkheid te onderzoeken hoe de ervaringen van leerlingen en

hun ouders zijn met betrekking tot het leren van huiswerk. Ik hoop te bereiken dat ik weet waaraan huiswerk voor deze groep leerlingen moet voldoen, om tot een betere keuze van huiswerkopdrachten te komen voor de hoogbegaafde leerlingen.

Daardoor zullen deze leerlingen leren om te leren en dit tevens in de toekomst in hun verdere schoolloopbaan kunnen toepassen.

In het onderzoek worden drie leerlingen en hun ouders betrokken die zowel op de basisschool, waar ik vorig jaar werkte, als op de bovenschoolse lesvoorziening participeren. Het onderzoek zal plaatsvinden op hun basisschool.

Dit onderzoek is allereerst van belang voor mezelf. Ik wil op een relevante en betrouwbare manier antwoord krijgen op mijn onderzoeksvraag die betrekking heeft op de situatie waarin ik me handelingsverlegen voel. Ik hoop nieuwe inzichten te verwerven, waardoor ik in de toekomst kan bewerkstelligen dat het huiswerk goed aansluit op de behoeften van hoogbegaafde leerlingen.

Daarnaast is dit onderzoek ook relevant voor de leerlingen die het huiswerk thuis leren. Het huiswerk van de bovenschoolse lesvoorziening is een extra belasting voor ze naast het leerwerk van de basisschool. Daarom moet het huiswerk van de bovenschoolse lesvoorziening en de basisschool aansluiten bij hun behoeften. Als dit huiswerk aansluit bij hun behoeften kunnen zij waarschijnlijk beter omgaan met het leren van huiswerk op het voortgezet onderwijs.

Voor leerkrachten van de basisschool is het van belang te weten welke educatieve behoeften de hoogbegaafde leerlingen hebben, om bij aan te kunnen sluiten bij het geven van huiswerk.

Daarnaast is het van belang voor de ouders die aandacht en tijd aan de huiswerkbegeleiding besteden. Zij kunnen mogelijk dan het belang van huiswerk duidelijk maken naar hun kind. Daarnaast weten ze dan hoe ze hun kind thuis kunnen ondersteunen.

Hoofdstuk 1 Aanleiding en probleemstelling

1.1 De aanleiding voor het onderzoek

Vorig schooljaar zat Lars (fictieve naam) bij mij in groep 6. Hij kende toen zijn huiswerk dat hij thuis moest leren altijd binnen vijf minuten. Vaker nog hoefde hij er helemaal niets voor te doen. Zijn moeder gaf tijdens de contactavond aan dat hij telkens met een hoog cijfer thuiskwam, terwijl hij er thuis niets voor deed. Ik voelde me als leerkracht in deze situatie vaak handelingsverlegen; de vraag wat hij nodig heeft om met betrekking tot zijn leerwerk thuis tot een goede leerhouding te komen, hield me steeds bezig. Ik minderde wel huiswerk voor leerlingen die hier erg veel moeite mee hadden, maar verder kreeg iedereen hetzelfde leerwerk mee naar huis. Mogelijk moest ik meer differentiëren met betrekking tot huiswerk. Nadat het IQ van Lars getest was en bleek dat hij hoogbegaafd was, mocht hij dit schooljaar een ochtend in de week naar de bovenschoolse lesvoorziening. Hier krijgt hij voor het vak Russisch huiswerk mee. Ik vraag me af hoe hij dit ervaart, of hij er nu wel iets voor doet en of het hem moeite kost. Daarnaast is het interessant hoe zijn moeder de situatie dat hij Russisch als huiswerk krijgt, ervaart, want zij ziet hoe Lars thuis met zijn huiswerk omgaat.

Een andere aanleiding, die me al jaren boeit, is dat ik regelmatig om me heen hoor dat hoogbegaafde leerlingen vaak vastlopen in het voortgezet onderwijs, omdat ze op de basisschool niet hebben 'leren leren' (Eelkman Rooda-Hylkema & Tange-Dufour, 2000; De Kruijff, 2007). Dit mag mijns inziens niet gebeuren. Deze talentvolle kinderen kunnen van grote waarde zijn voor de maatschappij, mits ze op de basisschool al de goede begeleiding krijgen. Daarnaast vind ik dat deze leerlingen ook het beste uit zichzelf moeten kunnen halen. Omdat ik als specialist hoogbegaafdheid belang hecht aan preventie, wil ik me in mijn onderzoek tevens richten op een goede startpositie van hoogbegaafde leerlingen in het voortgezet onderwijs, waar ze afhankelijk van de school, waarschijnlijk (veel) meer leerwerk als huiswerk meekrijgen. Huiswerk op de basisschool is vaak afgestemd op de gemiddelde leerling met als gevolg dat de hoogbegaafde leerling tijdens de lessen al zoveel informatie in zich heeft opgenomen dat hij de stof al beheerst (Drent, 2009). Ze leren dan dus geen goede werk- en leerstrategieën aan, waardoor ze in de

problemen gaan komen in het voortgezet onderwijs. Maar wat is nu geschikt huiswerk voor hoogbegaafde leerlingen? Welke behoeften hebben hoogbegaafde leerlingen ten aanzien van huiswerk? Hier zal ik in hoofdstuk twee nader op ingaan.

Door bovengenoemde aanleidingen vraag ik me af of er niet een fase is overgeslagen. Vanuit een bovenschoolse werkgroep is besloten Russisch aan te bieden in de bovenschoolse lesvoorziening met als doel te werken aan het 'leren leren', maar moeten we niet eerst kijken welke behoeften er zijn? Sluit het geven van lessen Russisch hierop aan? Hoe ervaren de ouders het leren van huiswerk van de basisschool en de bovenschoolse lesvoorzieningen en niet te vergeten: hoe ervaren de hoogbegaafde leerlingen dat zelf? De bovenschoolse lesvoorziening heeft de behoeften en ervaringen met leerwerk op de basisschool vooraf niet onderzocht, terwijl de antwoorden op deze vragen mij erg interesseren.

1.2 De onderzoeksvraag en de deelvragen

Dit brengt mij tot de volgende onderzoeksvraag: *“In welke mate sluit het leerwerk van de basisschool en van de bovenschoolse lesvoorziening als huiswerk aan bij de behoeften van hoogbegaafde leerlingen?”*

De bijbehorende deelvragen:

1. Wat vraagt het leerwerk van de basisschool en van de bovenschoolse lesvoorziening van de hoogbegaafde leerlingen? In hoeverre komt dit tegemoet aan de behoeften van hoogbegaafde leerlingen?
2. Wat is de ervaring van hoogbegaafde leerlingen met betrekking tot het leren van huiswerk van de basisschool en de bovenschoolse lesvoorziening?
3. Wat is de ervaring van de ouders van de hoogbegaafde leerlingen met betrekking tot het leren van huiswerk van de basisschool en van de bovenschoolse lesvoorziening door hun kind?

In mijn onderzoek ga ik een literatuurstudie doen naar de behoeften van hoogbegaafden ten aanzien van huiswerk. Er zijn boeken geschreven over huiswerk aan leerlingen in het basisonderwijs evenals over hoogbegaafden, maar in de literatuur heb ik niets gevonden over huiswerk op de basisschool aan hoogbegaafde

leerlingen. Hierdoor weet ik ook niet waar huiswerk voor deze groep leerlingen specifiek aan moet voldoen gezien hun specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen. Verder zijn er veel onderzoeken gedaan met als doelgroep de hoogbegaafde leerlingen, maar heb ik geen onderzoek gevonden specifiek gericht op het leren van huiswerk door hoogbegaafde leerlingen.

Naast de literatuurstudie ga ik in januari en februari, door middel van documentanalyse, vragenlijsten en interview, op zoek naar antwoorden op de deelvragen bij documenten, bij drie leerlingen uit de bovenschoolse lesvoorziening en hun ouders.

1.3 Huidige situatie

In de huidige situatie krijgen de hoogbegaafde leerlingen op de basisschool hetzelfde huiswerk als de andere kinderen in de klas. Dit geldt ook voor de drie leerlingen die betrokken worden bij dit onderzoek. Daarnaast gaan deze leerlingen sinds dit schooljaar naar de bovenschoolse lesvoorziening. Daar krijgen ze wekelijks Russische les waarvoor ze voor de volgende les huiswerk op krijgen. Het doel van het huiswerk bij de bovenschoolse lesvoorziening is 'leren leren', waar ik in hoofdstuk twee nader op inga. Ik weet nu niet of dit huiswerk en het huiswerk van de basisschool aansluit bij de behoeften van deze hoogbegaafde leerlingen.

1.4 Gewenste situatie

Ik hoop met het onderzoek te bereiken dat ik inzicht krijg op de vraag waar huiswerk voor hoogbegaafde leerlingen aan moet voldoen. Sluit het huiswerk van de basisschool en de bovenschoolse lesvoorziening aan bij de behoeften van deze doelgroep, hoe zijn de ervaringen van leerlingen en ouders met betrekking tot het leren van huiswerk en hoe verhouden deze ervaringen van leerlingen en ouders zich ten opzichte van elkaar. Aan het eind van dit onderzoek hoop ik met aanbevelingen hiervoor te komen indien dit noodzakelijk is. Ik denk te komen tot het presenteren van mijn onderzoek aan het team. Volgend schooljaar kan dan eventueel een plan

gemaakt worden hoe om te gaan met het geven van huiswerk aan hoogbegaafde leerlingen.

Mijn verdere perspectief is dat ik leerkrachten van de basisscholen en de bovenschoolse lesvoorziening bewust wil maken dat het huiswerk moet aansluiten bij het niveau en de behoeften van de leerling. Ik hoop dat leerlingen daardoor beter 'leren leren', zodat de overgang van huiswerk in het basisonderwijs naar het huiswerk in het voortgezet onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen niet zo'n grote stap zal zijn.

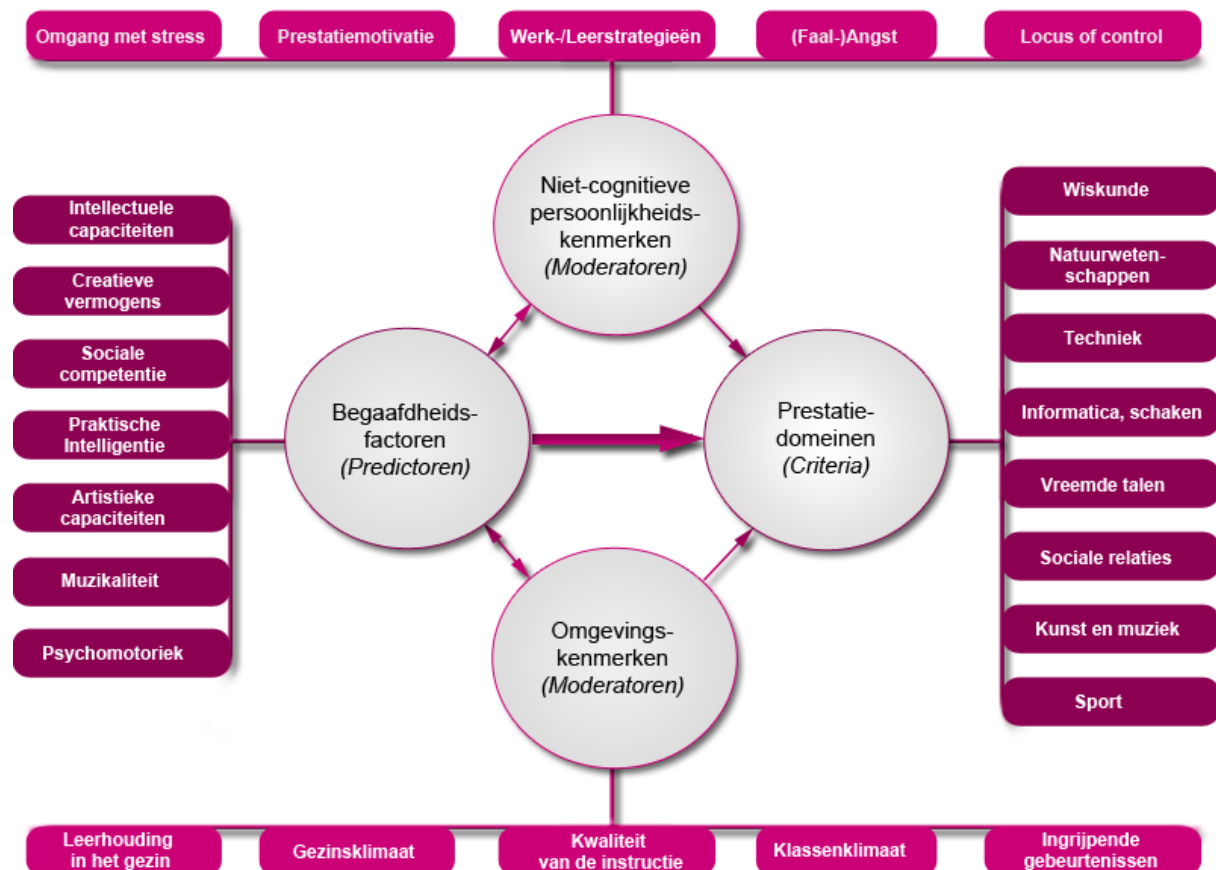
Hoofdstuk 2 De theoretische onderbouwing

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat over de behoeften van hoogbegaafde leerlingen met betrekking tot het leren van huiswerk. Met behulp van de theorie onderbouw ik dat hoogbegaafde leerlingen specifieke behoeften hebben ten aanzien van het leren van huiswerk. Ik verklaar daarvoor achtereenvolgens wat ik onder een hoogbegaafde leerling versta, welke behoeften deze leerlingen hebben bij het leren en tot slot zal ik de term huiswerk toelichten.

2.2 De hoogbegaafde leerling

Begaafdheid is het vermogen van een mens om zich op een breed gebied nieuwe dingen eigen te maken zonder dat dit altijd tot maatschappelijk gewenste en ingekaderde prestaties hoeft te leiden (Van Gerven, 2009a). In het onderstaand 'Multifactorenmodel' van Heller (figuur 1) is te zien dat de begaafdheidsfactoren, de persoonlijkheids- en de omgevingsfactoren van invloed zijn op elkaar om tot prestaties te kunnen komen op hoogbegaafd niveau op één of meer prestatiegebieden.

Figuur 1: Multifactorenmodel Heller en Ziegler

Hoogbegaafdheid is in potentieel aanwezig en komt tot ontwikkeling als deze factoren meewerken (Ziegler en Heller, 2000). In een stimulerende omgeving zal een kind zich bijvoorbeeld beter kunnen ontwikkelen.

2.3 Behoeften van hoogbegaafde leerlingen.

In de literatuur worden naast beïnvloedende factoren op het leerproces, ook specifieke kenmerken van hoogbegaafde kinderen genoemd, waarbij moet worden aangesloten (Porter, 1999; Drent & Gerven, 2009). Hoewel elke hoogbegaafde leerling uniek is, heeft hij (of zij) specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen (Drent & Van Gerven, 2009). Figuur 2 maakt dit inzichtelijk.

Leereigenschappen.	Persoonlijkheidseigenschappen
• Is snel van begrip	• Is taalvaardig en kan spelen met taal
• Maakt grote denk- en leerstappen	• Komt met creatieve en originele oplossingen
• Beschikt over een goed geheugen	• Is geestelijk vroegrijp en sociaal competent
• Heeft een brede algemene interesse en kennis	• Houdt van uitdagingen
• Beschikt over een groot probleemoplossend vermogen	• Beschikt over een groot doorzettingsvermogen
• Is in staat verworven kennis toe te passen	• Is op gezonde manier perfectionistisch ingesteld
• Is in staat nieuwe kennis te integreren met oude kennis	• Is veelal een intuïtieve denker
• Beschikt over een groot analytisch vermogen	• Heeft behoefte aan een hoge mate van autonomie
	• Beschikt over een vermogen tot (zelf)reflectie

Figuur 2: Model leer- en persoonlijkheidseigenschappen (Drent & Van Gerven, 2009).

De persoonlijkheidseigenschappen vertellen over het karakter van de leerling en de leereigenschappen vertellen hoe een leerling tot kennis kan komen. Voor dit onderzoek zijn met name de leereigenschappen, genoemd door Van Gerven (2009a) van belang. Uit de specifieke leereigenschappen vloeit een aantal onderwijsbehoeften voort. Ik bespreek de behoeften die van belang zijn voor mijn onderzoek.

2.3.1 Moeilijk moet.

Een hoogbegaafde leerling is snel van begrip en maakt grote denk- en leerstappen. Het lesaanbod moet daarop afgesteld zijn (Termeer, 2009). Moeilijke leerstof is noodzakelijk om te komen tot leren (Miesen, 2001). Om dit te kunnen begrijpen, zal eerst gekeken moeten worden naar het begrip leren. Leren is je iets eigen maken, tot beheersing komen van kennis en vaardigheden waar je dat in een eerder stadium

nog niet kon. Leren is daarmee het verleggen van je eigen grenzen in kennis en vaardigheid (Wientjes, 2008). Het is hierbij van essentieel belang dat iedere leerling op zijn eigen niveau de juiste leerstof en begeleiding aangeboden krijgt (Drent, 1998). Bij hoogbegaafden gebeurt dit meestal veel te weinig. Vaak wordt gedacht dat hoogbegaafde kinderen er vanzelf wel komen, maar ook zij hebben goede begeleiding nodig (De Kruijff, 2007). Leren gaat niet vanzelf, de lesstof moet moeilijk en begeleiding moet op maat. Op de basisschool in mijn praktijk bijvoorbeeld, krijgt elke leerling dezelfde leerstof aangeboden om thuis te oefenen, met dezelfde instructie en nabespreking. Dit is afgestemd op de leerbehoeften van een gemiddelde leerling (Drent, 2009), die betrekking heeft op de basisstof (Kieboom, 2007). Hierdoor wordt naar mijn mening te weinig ingespeeld op de educatieve behoefte aan leerstof van een hoger niveau van de hoogbegaafde leerling. De leerling moet juist reiken naar de zone van naaste ontwikkeling om een werkelijke inspanning te leveren en écht tot leren te komen (Van Gerven, 2009b; Termeer, 2009). Dit sluit eveneens aan bij de behoefte aan uitdaging.

2.3.2 Weinig behoefte aan herhalingsstof.

Hoogbegaafde kinderen hebben ook een efficiënter geheugen en tonen gevorderde denkvaardigheden (Porter, 1999; Van Gerven, 2009a). Door deze leereigenschappen die samenhangen met de hoge intelligentie, hebben ze minder behoefte aan instructie en aan herhalings- en oefeningstof, kunnen ze grotere leerstappen nemen en hebben ze een hoog leertempo (Drent & Van Gerven, 2009). In mijn praktijk geven deze leerlingen aan dat ze het maken van herhalings- en oefeningsstof saai vinden en zich dan vervelen (Kuipers, 2009).

2.3.3 Metacognitieve vaardigheden

Om op een volwaardige wijze te kunnen deelnemen aan de informatiemaatschappij, zijn metacognitieve vaardigheden van groot belang. Dit zijn vaardigheden die te maken hebben met het overzien van een taak, het plannen en de evaluatie daarvan, ook wel leer- en werkstrategieën genoemd (Van Gerven, 2009a). Hoogbegaafde leerlingen beschikken vaak over deze vaardigheden als deze ook vereist worden bij

het leerproces. Als de leerstof te eenvoudig is, zal de ontwikkeling van cognitieve vaardigheden belemmerd worden of niet tot stand gebracht worden (Van Gerven, 2008; Wientjes 2008). Ook dit pleit voor het aanbieden van leerstof op zijn eigen niveau, zodat hij goede leer- en werkstrategieën ontwikkelt en daarmee nieuwe taken kan aanpakken.

2.3.4 Behoeften die betrekking hebben op het welbevinden door de omgeving

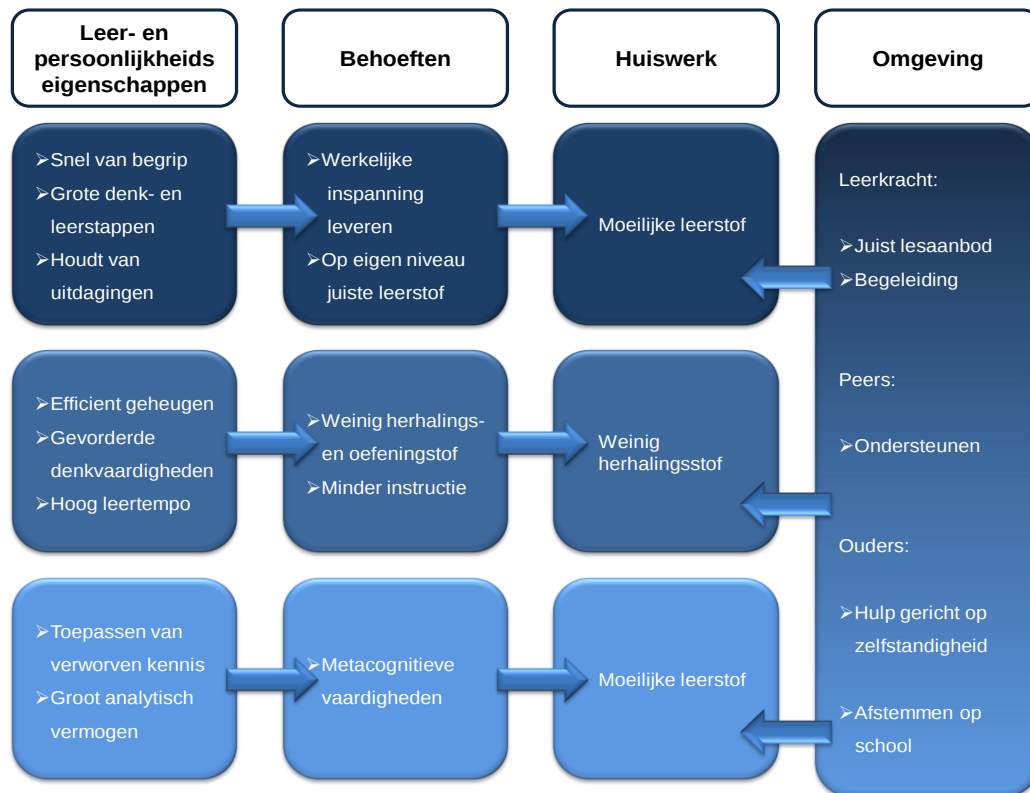
Naast behoeften die gekoppeld zijn aan leereigenschappen, zie ik ook behoeften die te maken hebben met het sociale functioneren. Elk kind mag zichzelf zijn en wil geaccepteerd worden door zijn omgeving. Zo heeft een hoogbegaafde leerling behoefte aan een leerkracht met een positieve houding ten aanzien van het verschijnsel hoogbegaafdheid, de leerling accepteert zoals hij is en extra aandacht heeft met betrekking tot het leerproces en een minder zwaar accent legt op de leerresultaten (Drent & Van Gerven, 2009). Ook heeft de hoogbegaafde leerling behoefte aan zogenoemde 'peers'; ontwikkelingsgelijken. Door het samenwerken met 'peers' leren leerlingen met en van elkaar. Dit stelt hen in staat zich in brede zin te ontwikkelen en het beste uit zichzelf halen (Janson, 2009). Tot slot heeft een hoogbegaafde leerling behoefte aan ouders die reële verwachtingen van hun kind hebben. Engelen (1998) stelt dat ouders bewust of onbewust altijd een belangrijke invloed uitoefenen op hoe het kind met zijn schoolwerk omgaat. Ouders zullen hun hulp bij het leren moeten richten op de zelfstandigheid van hun kind en hem helpen van fouten te leren (Sanders, 1995). Het is belangrijk dat de school en de ouders samenwerken om kinderen tot leren te brengen. Alle bovengenoemde omgevingsfactoren hebben duidelijk invloed op het leren van hoogbegaafde leerlingen. In een optimale situatie biedt de leerkracht het juiste aanbod en begeleiding, geeft hij kans te werken met peers, zodat de leerlingen elkaar kunnen ondersteunen bij het leren en stemmen de ouders hun manier van begeleiden af met school. Dit laatste geldt in het bijzonder bij het leren van huiswerk.

2.4 Huiswerk

Wat wordt nu precies verstaan onder huiswerk? Sanders (1995) meldt dat huiswerk een vorm van verwerken van leerstof is, die thuis moet plaatsvinden. De leerkracht plant de leerstof in en de leerling moet de stof dan zelfstandig thuis verwerken. Engelen (1998) verwoordt het huiswerk als het studeren thuis voor het verwerven van een bepaalde soort kennis. Deze beschrijving hanteer ik bij mijn onderzoek.

Een doel van huiswerk is het 'leren leren'. Hiermee wordt bedoeld het verwerven van kennis (Termeer, 2009). De leerling ontwikkelt zijn metacognitieve vaardigheden tijdens het leerproces. Een ander doel van huiswerk is het leren van een huiswerkattitude. Als een hoogbegaafd kind alles perfect doet, moet hij alsnog een goede huiswerkhouding leren (www.helium.com). Om dit te leren, hebben de hoogbegaafde kinderen huiswerk in de lesvoorziening. Naar aanleiding van deze, voor mij belangrijke doelen, maak ik in dit onderzoek de keuze om alleen het leerwerk van het huiswerk te onderzoeken.

Het doel van huiswerk in het projectplan hoogbegaafdheid van de bovenschoolse lesvoorziening is 'leren leren'. Het wordt als volgt omschreven: 'Huiswerk is een belangrijk onderdeel van de lesvoorziening, omdat het de leerlingen dwingt om zich in te zetten om het beoogde resultaat te bereiken. Het voorkomt dat de leerlingen met groot gemak de gestelde doelen halen en vervolgens achterover leunen'. Ze zullen daar geen goede huiswerkattitude van krijgen. Huiswerk wordt immers opgegeven om het kind een huiswerkattitude aan te leren (Kieboom, 2007). Ik zie in bovengenoemde beschrijving naast het 'leren leren', ook het doel van een goede huiswerkattitude. Het aanbod van het huiswerk moet mijns inziens ook het 'leren leren' en de huiswerkattitude bevorderen door aan te sluiten bij de bovengenoemde behoeften. In onderstaand schema is dit inzichtelijk gemaakt.

Figuur 3

2.5 Tot slot

Hoogbegaafde kinderen krijgen niet altijd het gewenste onderwijsaanbod (Kuipers, 2009). Dit is ook het geval bij het huiswerk op de basisschool in mijn praktijk, omdat ik ervaren heb dat hoogbegaafde leerlingen zich er niet of nauwelijks voor hoeven in te spannen. Bovendien krijgt vrijwel iedereen hetzelfde huiswerk mee. Er zijn aanpassingen in het reguliere leerstofaanbod noodzakelijk om het leerstofaanbod beter te laten aansluiten bij de behoeften van hoogbegaafde leerlingen (Drent & Van Gerven, 2009). Bij de bovenschoolse lesvoorziening voor hoogbegaafden is bewust gekozen voor het geven van huiswerk dat aan moet sluiten bij de behoeften van hoogbegaafden. Ik wil nu onderzoeken of de leerlingen en ouders van deze leerlingen ervaren of het huiswerk van de basisschool en/ of het huiswerk van de lesvoorziening aansluit bij de specifieke behoeften van hoogbegaafde leerlingen. Daarnaast wil ik weten wat zij als doel van huiswerk zien. Hoe ik dat ga aanpakken, verklaar ik in hoofdstuk 3.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk geef ik een beschrijving en verantwoording van mijn onderzoeksaanpak. Achtereenvolgens wordt beschreven voor welke onderzoeksvorm ik heb gekozen, wat mijn onderzoeksvraag en deelvragen zijn, wie erbij betrokken zijn en hoe de dataverzameling tot stand komt. Tenslotte verantwoord ik hoe ik tegemoet kom aan betrouwbaarheid, validiteit, triangulatie en ethiek.

3.2 Onderzoeksvorm

Het praktijkonderzoek dat ik ga doen is een praktijkgericht onderzoek met een evaluatief karakter. Het evaluatieve karakter richt zich op het beoordelen van de kwaliteit van lopende projecten of programma's, binnen een instelling of een school (Harinck 2010). Mijn doel is te beoordelen of het huiswerk van de basisschool en van de bovenschoolse lesvoorziening aansluit bij de behoeften van hoogbegaafde leerlingen en wat de ervaringen van de leerlingen en hun ouders met dit huiswerk zijn. Dit is van belang, omdat momenteel leerwerk wordt gegeven zonder dat vooraf de behoeften gepeild zijn. De evaluatie is daarmee waardevol op zich en kan aanleiding zijn om het programma in de toekomst aan te passen.

3.3 Onderzoeksvraag en deelvragen

Mijn onderzoeksvraag van dit meesterstuk is: *“In welke mate sluit het leerwerk van de basisschool en van de bovenschoolse lesvoorziening als huiswerk aan bij de behoeften van hoogbegaafde leerlingen?”*

De bijbehorende deelvragen:

1. Wat vraagt het leerwerk van de basisschool en van de bovenschoolse lesvoorziening van de hoogbegaafde leerlingen? In hoeverre komt dit tegemoet aan de behoeften van hoogbegaafde leerlingen?

2. Wat is de ervaring van hoogbegaafde leerlingen met betrekking tot het leren van huiswerk van de basisschool en de bovenschoolse lesvoorziening?
3. Wat is de ervaring van de ouders van de hoogbegaafde leerlingen met betrekking tot het leren van huiswerk van de basisschool en van de bovenschoolse lesvoorziening door hun kind?

3.4 Betrokkenen bij het onderzoek

Als onderzoeker bevroeg ik drie leerlingen van de bovenschoolse lesvoorziening en hun ouders, omdat dit aantal haalbaar is binnen mijn onderzoek. Deze drie leerlingen zitten op de basisschool waar ik vorig schooljaar werkte. Ik ben bekend met de manier van huiswerk geven op deze school; vrijwel iedereen krijgt hetzelfde huiswerk mee. Binnen dit onderzoek is het niet haalbaar om dit van de zeven betrokken basisscholen bij de bovenschoolse lesvoorziening onder de loep te nemen. Mogelijk kan dit interessant zijn voor een volgend onderzoek om te vergelijken hoe de verschillende manieren van huiswerk geven op de basisschool de ervaringen beïnvloedt.

De directeur van de basisschool, een projectleidster van de bovenschoolse lesvoorziening en de medestudenten uit mijn LOL-groep zijn mijn critical friends bij het onderzoek. Mijn critical friends helpen mij bij het kritisch reflecteren op wat ik doe of wat ik wil gaan doen (Kallenberg, 2007).

3.5 Dataverzameling

Deelvraag 1 onderzoek ik door documenten te analyseren door middel van een checklist (bijlage 2). De documenten betreffen leerwerk voor aardrijkskunde op de basisschool en leerwerk voor Russisch op de bovenschoolse lesvoorziening. Aardrijkskunde wordt het meest regelmatig als huiswerk opgegeven om te leren. Bij de bovenschoolse lesvoorziening wordt alleen Russisch als huiswerk meegegeven om te leren. Bekeken wordt of deze documenten aansluiten bij de behoeften van hoogbegaafde leerlingen, zoals ik in hoofdstuk 2 heb beschreven. In een verslag wordt dit uitgewerkt, gethematiseerd op de behoeften van hoogbegaafde leerlingen.

De deelvragen 2 en 3 onderzoek ik door middel van vragenlijsten (bijlage 3 en 4) om antwoorden met elkaar te kunnen vergelijken (Kallenberg, 2007). Ik stel open en gesloten vragen. Aan bod komt hoe leerlingen en ouders aankijken tegen het doel van huiswerk en tegen de behoeften van hoogbegaafden. Bij de open vragen kunnen leerlingen en ouders antwoorden zoals ze willen in een open ruimte onder de vraag en ze kunnen daardoor meer informatie kwijt dan bij een gesloten vraag. Ik leg de antwoorden vast in een verslag. Deze data thematiseer ik op doel, zinvolheid van huiswerk, behoeften van hoogbegaafde leerlingen en hulp bij huiswerk. Bij de gesloten vragen maak ik gebruik van schaalvragen. De schaalvragen worden gebruikt om de mate van gevoelens, gedachten en opinies weer te geven (Kallenberg, 2007). Gepeild wordt wat de ervaringen zijn bij het leren van huiswerk van de basisschool en van de bovenschoolse lesvoorziening. De antwoorden werk ik in grafieken uit, zodat ik de ervaringen bij de basisschool en de bovenschoolse lesvoorziening met elkaar kan vergelijken. Tevens kan ik onderlinge verschillen van leerlingen en ouders vergelijken en de oorzaak ervan onderzoeken.

Naast de vragenlijst neem ik semi-gestructureerde interviews (bijlage 5) af bij de leerlingen met hetzelfde doel als de vragenlijst. Ik wil begrijpen hoe de ervaringen met betrekking tot huiswerk zijn en welke behoeften zij ervaren. Met dit interview wil ik het onderwerp meer uitdiepen (Harinck, 2010). Ik kies voor een semi-gestructureerd interview, omdat ik één onderwerp en een aantal hoofdvragen aan bod wil laten komen in alle interviews. Voordeel hiervan is een zekere mate van vergelijkbaarheid, terwijl er toch voldoende ruimte overblijft voor het vertellen van ervaringen en meningen (Kallenberg, 2007). Het vrije interview vind ik niet geschikt, omdat het te weinig structuur heeft en het gesloten interview lijkt te sterk op het mondeling afnemen van een vragenlijst (Harinck, 2010). Dit interview moet juist een verdieping zijn op de al afgenomen vragenlijst. Ik leg dit semi-gestructureerde interview vast in een verslag dat ik thematiseer per vraag.

Tijdschema:

Periode	Activiteit	Verslaglegging
9 januari – 13 januari 2012	Documentanalyse door middel van een checklist.	Verslag
16 januari – 27 januari 2012	Vragenlijst afnemen bij leerlingen en ouders na een korte uitleg.	Grafieken en verslag
30 januari – 10 februari 2012	Interviews houden met de leerlingen.	Verslag
13 februari – 24 februari 2012	Verkregen brongegevens uitwerken en interpreteren.	

3.6 Betrouwbaarheid, validiteit en triangulatie

Met betrouwbaarheid in een onderzoek wordt verwezen naar de herhaalbaarheid, de nauwkeurigheid van de 'meting' (Harinck, 2010). Om de navolgbaarheid te vergroten zal ik in de vragenlijst meerdere vragen gebruiken om hetzelfde te meten om het toeval en eventuele misverstanden zoveel mogelijk uit te schakelen (Kallenberg, 2007). Daarnaast zal ik mijn stappen die ik dit onderzoek zet, kritisch nalopen met mijn critical-friends.

De validiteit, het meten wat ik in mijn onderzoeksvraag heb aangegeven, verhoog ik door triangulatie toe te passen. Triangulatie is het gebruik van meerdere informatiebronnen (Harinck, 2010). In mijn praktijkonderzoek probeer ik de verschillende gezichtspunten expliciet op tafel te krijgen (Harinck, 2010). Dit doe ik door verschillende groepen te benaderen (leerlingen en ouders). Daarnaast maak ik gebruik van verschillende onderzoeksinstrumenten: documentanalyse, vragenlijst en interview. Ik gebruik een vragenlijst met open en gesloten vragen. Dit is een kwantitatieve manier van onderzoek, want ik wil gegevens verzamelen, waarbij de uitkomsten in getallen uitgedrukt kunnen worden (Kallenberg, 2007), zodat ik gegevens met elkaar kan vergelijken. Het interview is juist een kwalitatieve onderzoeksvorm, waarbij mijn doel is om inzicht te verkrijgen (Kallenberg, 2007).

Door het toepassen van beide onderzoeksvormen, kom ik tot meer betrouwbare en valide resultaten (Kallenberg, 2007).

3.7 Ethiek

Voorafgaand aan mijn onderzoek heb ik toestemming gevraagd aan de directeur. De ouders vraag ik schriftelijk toestemming om hun kind een vragenlijst te laten invullen en een interview af te nemen. (bijlage 1). In dezelfde brief vraag ik ook om de medewerking van de ouders zelf. Daarnaast zal ik de leerlingen mondeling om medewerking vragen. Ik informeer de betrokkenen over het doel van het onderzoek en wat de consequenties kunnen zijn. Ik zal werken met geanonimiseerde gegevens, zodat er geen relatie gelegd wordt tussen de persoonsgegevens en de onderzoeksgegevens. Omdat het een kleine groep betreft, waarbij uit de gegevens mogelijk te herkennen is om wie het gaat, zal ik tevens toestemming vragen voor publicatie. De resultaten van het onderzoek zullen zorgvuldig worden beschreven en besproken met de betrokkenen. Door reflectie met mijn begeleider en critical friends zal ik slordigheid en nalatigheid zoveel mogelijk voorkomen (Boerman, 2008).

Hoofdstuk 4 Data-analyse en resultaten

4.1 Inleiding

In hoofdstuk 4 presenteer en analyseer ik de verzamelde data. Per onderzoeksinstrument worden de gegevens besproken.

4.2 Documentanalyse

Om antwoord te kunnen geven op de vraag wat leerwerk van hoogbegaafde leerlingen vraagt en in hoeverre het aan hun behoeften tegemoet komt, heb ik een documentanalyse van leerwerk aardrijkskunde van de basisschool en leerwerk Russisch van de bovenscholse lesvoorziening gedaan in de onderverdeling zoals vermeld in bijlage 2. In bijlage 6 staat de uitwerking en daaruit voort vloeit onderstaande verzamelstaat met analyse.

Wat zegt het document over:	Basisschool: aardrijkskunde	Bovenschoolse lesvoorziening: Russisch
Moeilijk moet		
• Doelgroep	• Gemiddelde basisschoolleerling	• HAVO/ VWO; volwassenenonderwijs; zelfstudie
• Doelen	• Kerndoelen	• Nadruk op communicatie
• Differentiëren naar niveau	• Differentiatie in vragen, differentiatiebladen voor zwakkere leerlingen	• Geen
• Verrijking (verdieping/ verbreding)	• Naast kernstof: keuzestof en verdiepingsstof	• Verbreding
Mate van herhalingsstof	Samenvatting volledig behandeld tijdens de les	Veel nieuwe woorden. Vooraf niet allemaal behandeld
Aanbieden van metacognitieve vaardigheden	Gericht op leggen verbanden, geeft samenvattingen	Niet

Figuur 4.1

Uit de documentanalyse blijkt dat aardrijkskunde geen specifieke opdrachten voor hoogbegaafde leerlingen heeft; voor betere leerlingen wel differentiatie naar tempo en niveau. Russisch is niet geschreven voor hoogbegaafde leerlingen; het is echter wel verbreding voor ze. De samenvatting van aardrijkskunde is volledige herhalingsstof. Bij Russisch wordt niet alle stof tijdens de les vooraf behandeld. Aardrijkskunde beoogt het leggen van verbanden met eerder behandelde stof, terwijl bij Russisch in de doelen geen metacognitieve vaardigheden vermeld staan, maar dit is indirect wel aan de orde door de verbreding.

4.3 Vragenlijst kwalitatief

Om de ervaringen met het leren van huiswerk te peilen zijn vragenlijsten afgenomen bij zowel leerlingen als hun ouders. Naar aanleiding van de resultaten (bijlage 7 en 8) volgt uit de open vragen een thematische analyse die hieronder per thema nader wordt beschreven.

Doel huiswerk:

Leerlingen zien als doel van huiswerk dat ze meer leren, goede cijfers krijgen en thuis ergens voor oefenen. Ouders zien de doelen meer met het oog op de toekomst. Zij zien huiswerk als proces om te leren plannen, zelfstandig te worden en als voorbereiding op het voortgezet onderwijs. Het ontwikkelen van een studiehouding en het voorbereiden op een toets worden ook genoemd.

Zinvolheid basisschool:

Een leerling vindt de zinvolheid van huiswerk van de basisschool afhankelijk van het nut voor later. Twee leerlingen vinden het een beetje zinvol tot zinvol, omdat ze dan goede cijfers halen. Ouders daarentegen vinden het zinvol als voorbereiding op het voortgezet onderwijs: kinderen leren plannen, tijd in te delen en daardoor wennen aan het ritme van het voortgezet onderwijs. Het 'leren leren' is zinvol. Een ouder heeft echter wel haar twijfels over de inhoud van het huiswerk, omdat haar kind nooit echt hoeft te 'studeren'.

Zinvolheid bovenschoolse lesvoorziening

De drie leerlingen zijn het erover eens dat Russisch zinvol is. De redenen zijn verschillend: moeilijk, er moet echt geleerd worden, het is uitdagend. Ook ouders vinden Russisch zinvol: door de totaal andere materie wordt verantwoordelijkheidsgevoel gestimuleerd, de interesse gewekt en motivatie 'aangewakkerd'. Ze leren doorbijten en zich zelf verdiepen in de lesstof. Ze doorlopen een proces van leren leren.

Leerwerk voor hoogbegaafden moet anders?

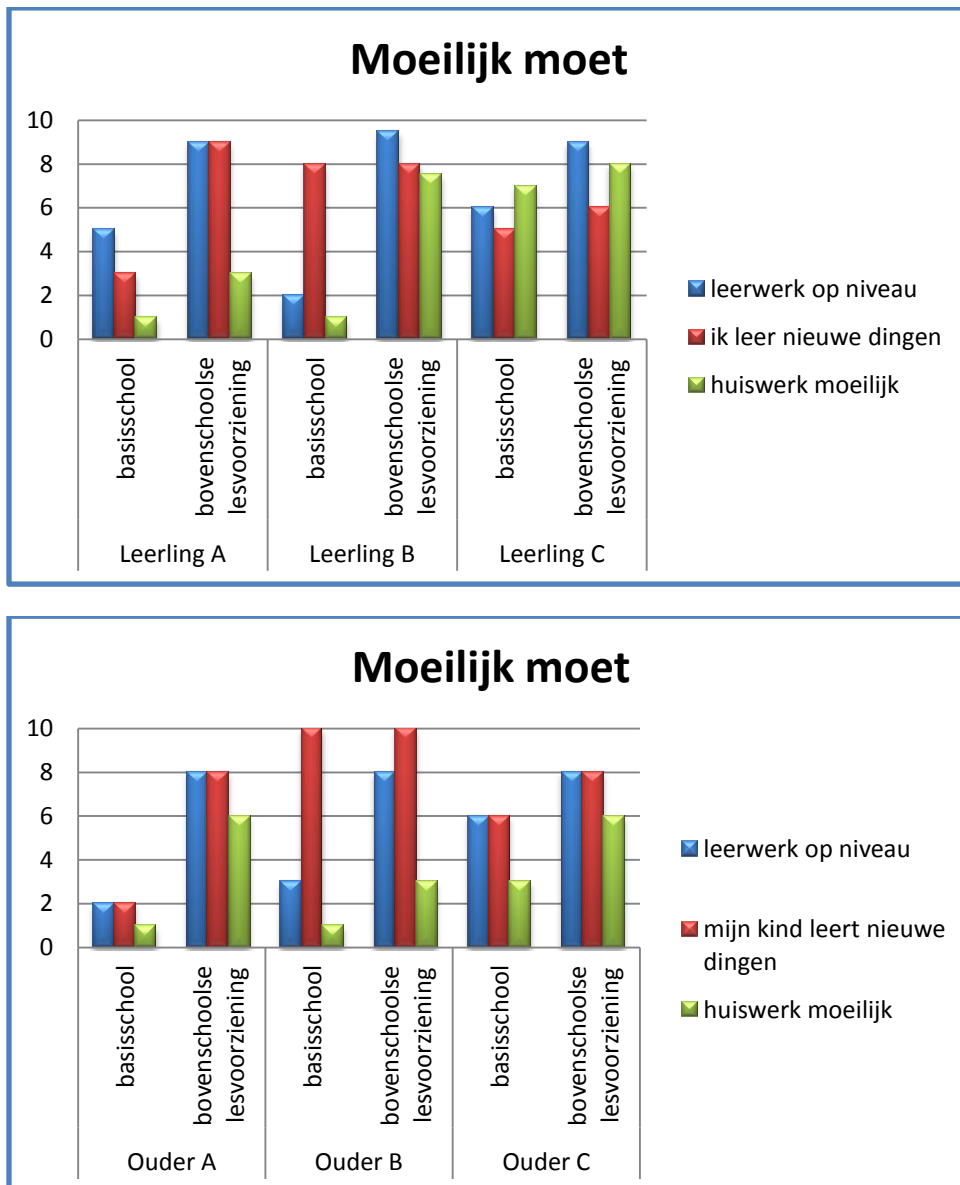
Hier wordt door leerlingen verschillend naar gekeken. Terwijl één leerling het wel prettig vindt snel klaar te zijn met huiswerk, zegt de ander dat dit erg afhankelijk is van het type hoogbegaafde kind: het ene hoogbegaafde kind heeft meer moeite met leren dan het andere. De derde leerling vindt ander leerwerk niet nodig, omdat hoogbegaafde kinderen al uitdaging krijgen bij de bovenschoolse lesvoorziening. Volgens ouders hebben hoogbegaafde kinderen juist meer diepgang en uitdaging, zelfstandig werken, dingen opzoeken in plaats van stencils leren, nodig en vooral geen herhaling van wat in de klas behandeld is. Daarnaast moet het doel duidelijk zijn.

Hulp bij huiswerk

De leerlingen krijgen allemaal hulp van hun ouders bij het leren van huiswerk. Ze vragen zelf om overhoord te worden. Afhankelijk van het vak (niet nader omschreven) wordt een leerling ook vanuit het initiatief van de ouder geholpen. Ouders begeleiden hun kind soms gevraagd en soms ongevraagd. Eén ouder zegt dat zijn kind behoefte heeft aan sturing in de planning. De lesstof wordt overhoord.

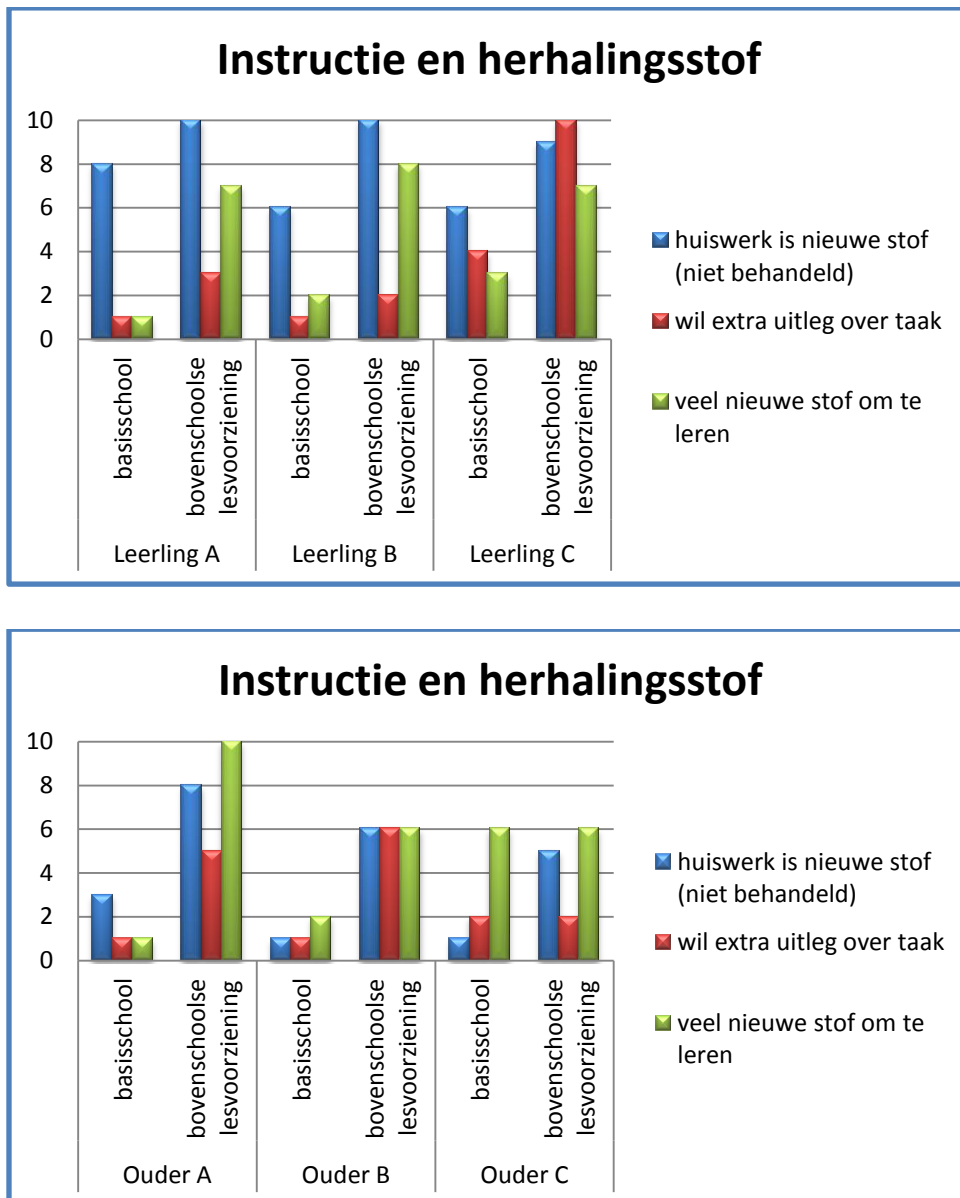
4.4 Vragenlijst kwantitatief

De vragenlijsten voor leerlingen en ouders omvatte ook een gesloten deel waar de kinderen en ouders een score van 1 (nooit) tot 10 (altijd) konden geven op stellingen (bijlage 7 en 8). Dit is verwerkt in onderstaande grafieken per behoefte (moeilijk moet, minder instructie en herhalingsstof, metacognitieve vaardigheden) en naar omgevingsfactor (leerkracht, ouders, peers). Onder elke grafiek volgt een analyse.

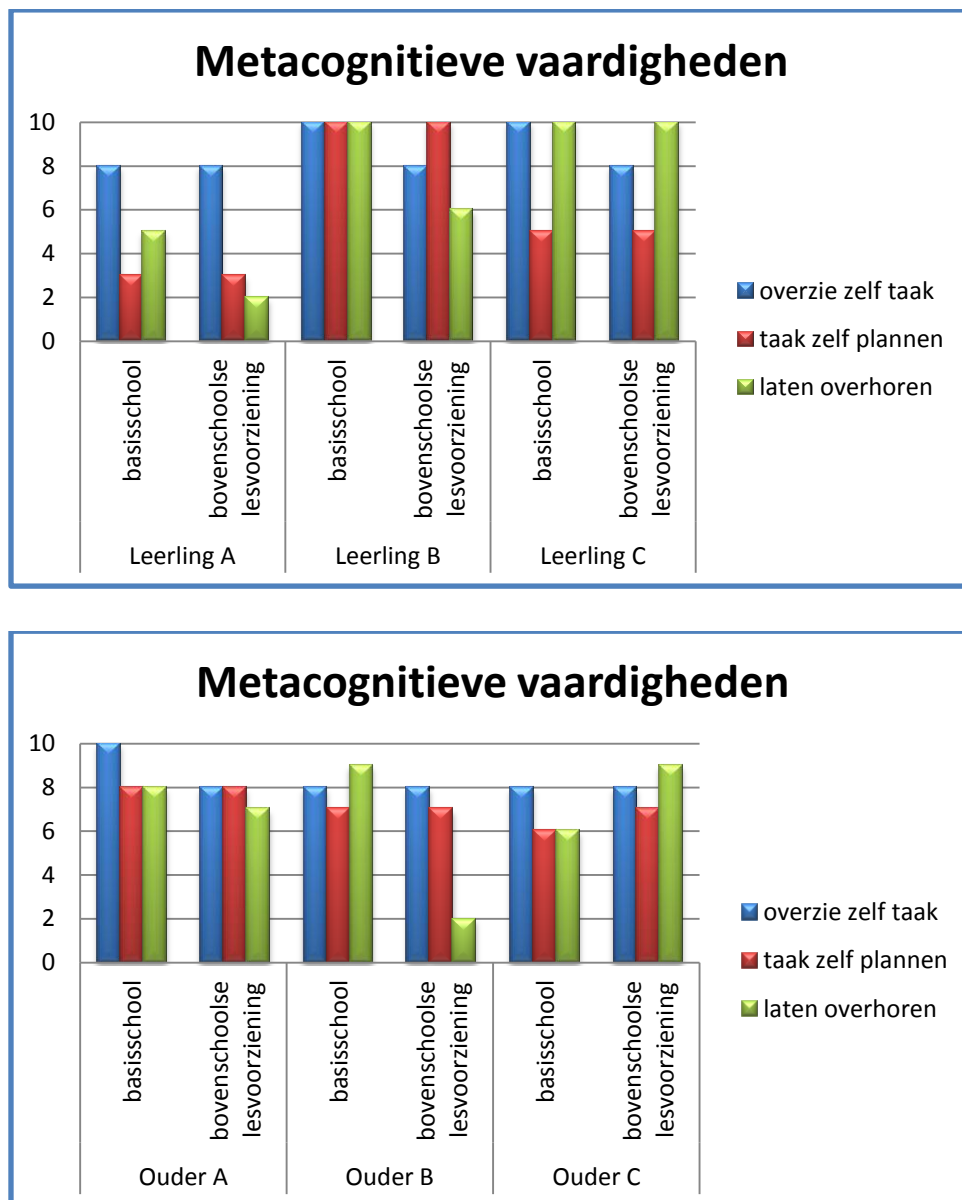
Figuur 4.2

Uit de grafiek is af te leiden dat zowel leerlingen als ouders ervaren dat het leerwerk van de lesvoorziening moeilijker te leren en meer op niveau is dan het leerwerk van de basisschool. Twee leerlingen vinden het schoolwerk nooit moeilijk te leren. Hun ouders hebben hierover dezelfde mening. Er worden veel nieuwe dingen geleerd, alleen leerling A en zijn ouders ervaren dat in mindere mate op de basisschool. Leerling B en zijn ouders vinden dat B zowel op school als bij lesvoorziening evenveel nieuwe dingen leert.

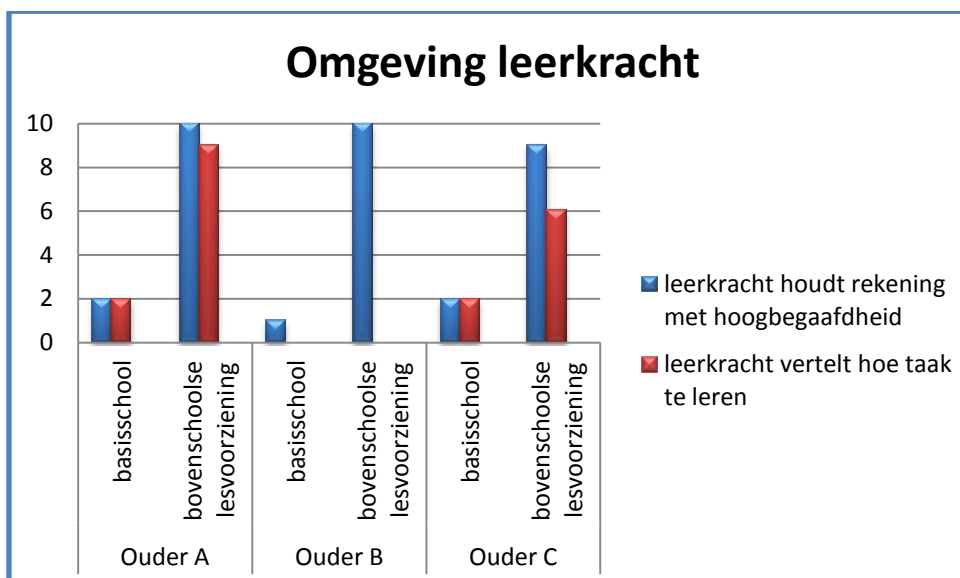
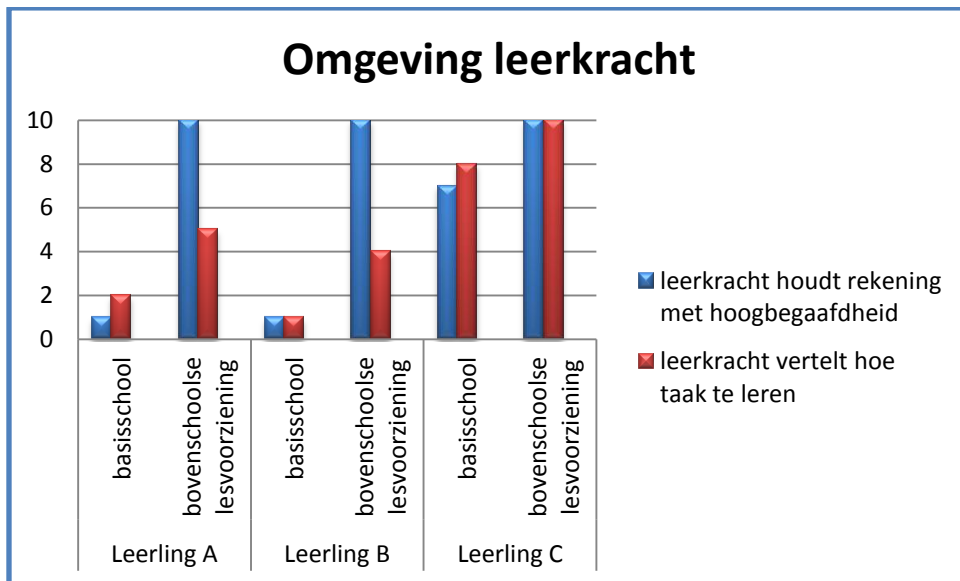
Figuur 4.3

Af te leiden valt dat de leerstof van de bovenschoolse lesvoorziening vaker nieuwe stof biedt dan het leerwerk van de basisschool. Opvallend is dat ouders C ervaren dat leerstof van beide vakken veel nieuwe stof is om te leren, terwijl bij de andere ouders en de leerlingen de stof van de basisschool (bijna) nooit veel nieuwe stof is. Het leerwerk van de basisschool is meer herhaling van de tijdens de les behandelde stof dan bij de lesvoorziening. Ouders ervaren dat hun kind (bijna) nooit extra uitleg wil over een taak van de basisschool. Bij de lesvoorziening is dit meer. Opvallend is dat leerling C altijd extra uitleg wil over de te leren taak van de lesvoorziening; de anderen hebben daar minder behoefte aan.

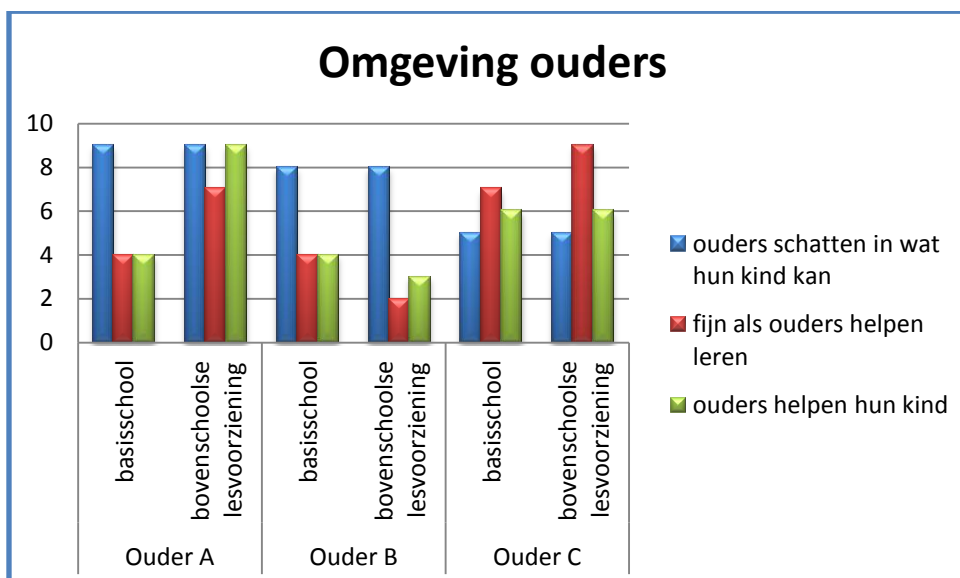
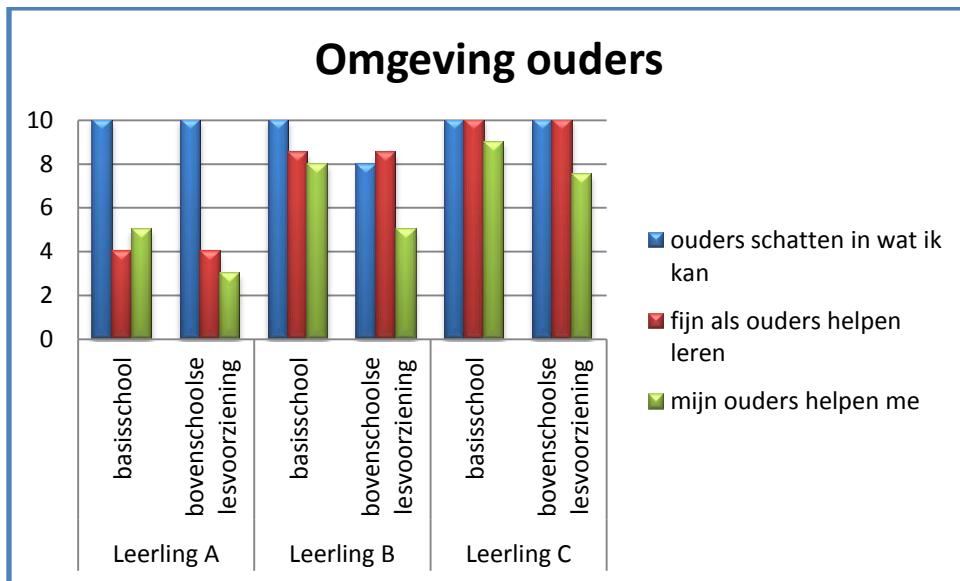
Figuur 4.4

Ouders ervaren dat hun kinderen de taak goed overzien en kunnen plannen. Het overzien van de taak van de lesvoorziening vinden twee leerlingen en een ouder iets lastiger dan bij de taak van de basisschool. Het plannen van een taak is erg afhankelijk van het kind, maar niet afhankelijk van de taak. Leerling C wil zich altijd laten overhoren, ouders ervaren dit meer bij Russisch dan aardrijkskunde. Leerling A laat zich bij beide vakken niet graag overhoren, maar de ouder ervaart dat anders. Leerling A en B laten zich minder overhoren bij Russisch. Dit meldt ouder B ook. De reden hiervan wordt besproken in de volgende paragraaf.

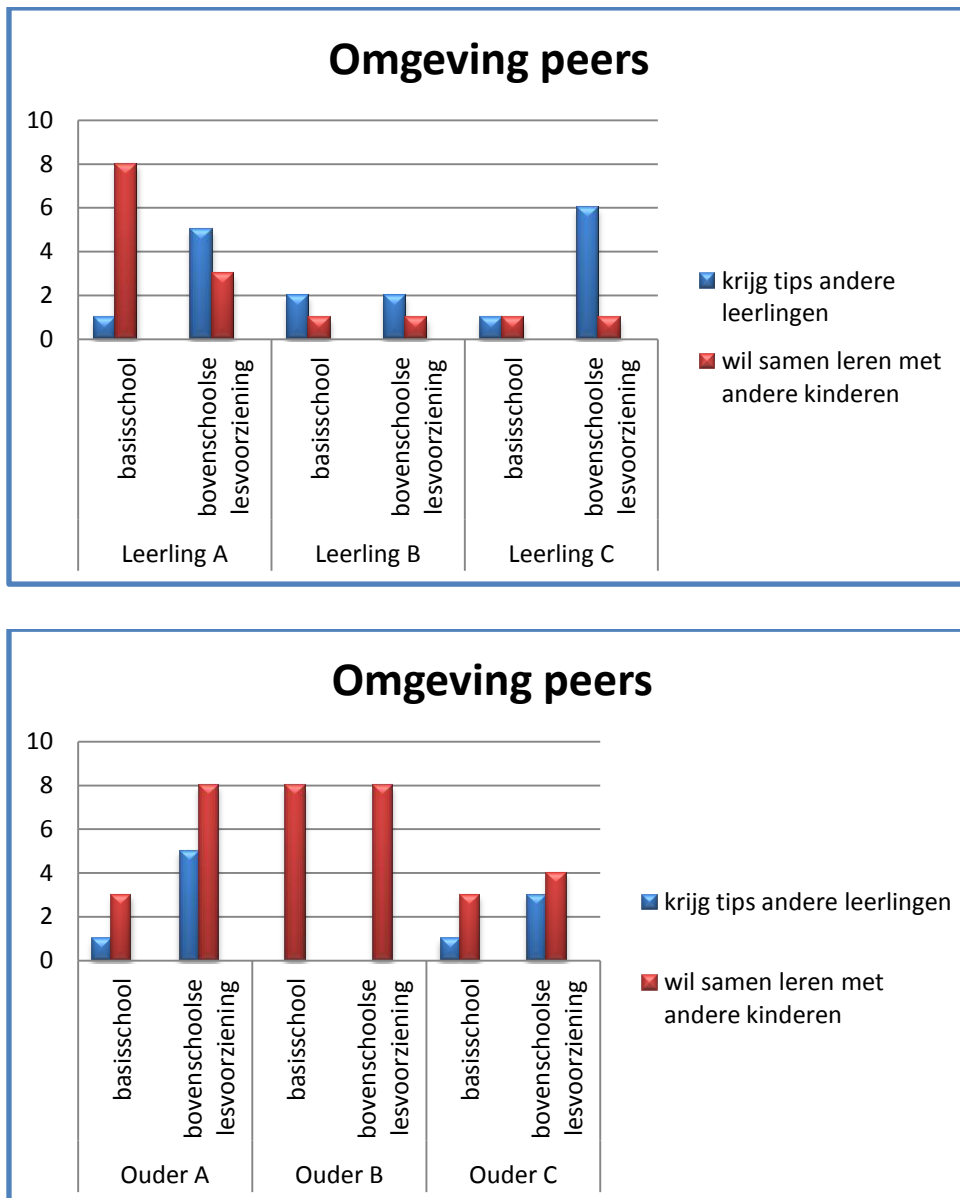
Figuur 4.5

Twee leerlingen vinden dat de leerkracht van de basisschool geen rekening houdt met hun begaafdheid en niet vertelt hoe de taak te leren. De ouders ervaren dit ook in grote mate. De leerkracht van de lesvoorziening houdt wel rekening met hoogbegaafden en vertelt meer hoe de taak te leren. Ouder B heeft niet alles kunnen invullen, omdat dit thuis nooit ter sprake is gekomen.

Figuur 4.6

Leerlingen vinden dat hun ouders hun mogelijkheden goed kunnen inschatten, terwijl ouder C dit regelmatig als lastig ervaart. Twee leerlingen vinden het fijn dat ouders helpen bij het leren, ongeacht welk huiswerk. Leerlingen vinden dat ouders vaker helpen bij het leerwerk van de basisschool dan het Russisch. Ouder B ervaart dit ook, maar bij ouder A is dit juist andersom. Ouder C heeft de indruk dat C vaak geholpen wil worden en doet dat regelmatig. Leerling C vindt dit fijn.

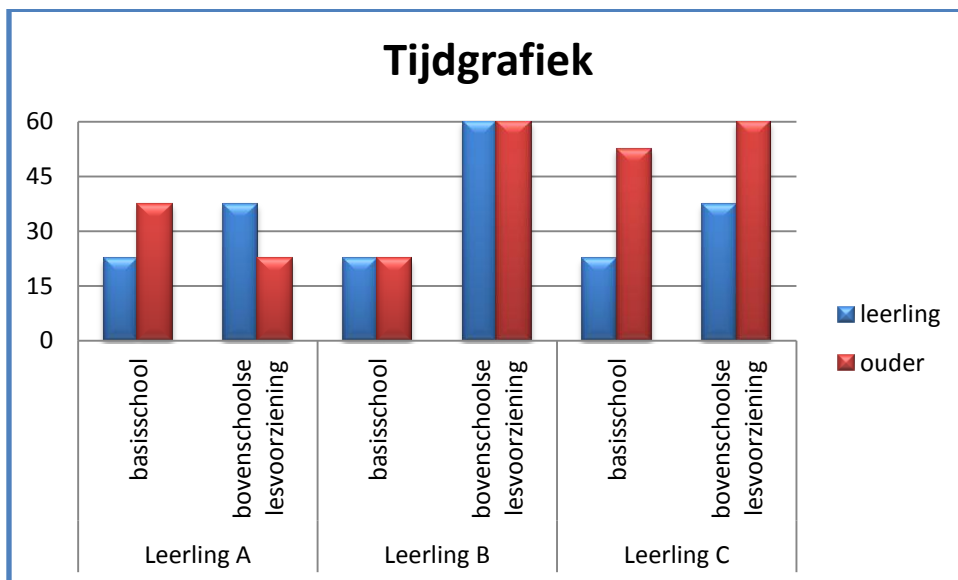

Figuur 4.7

Leerlingen leren graag alleen, alleen leerling A wil het werk van de basisschool wel samen leren. Ouders hebben juist de indruk dat hun kind soms tot bijna altijd samen willen leren met peers. Uit de grafiek valt op te maken dat leerlingen (vrijwel) nooit tips van peers krijgen hoe te leren; in een aantal gevallen wel bij de lesvoorziening. Ouder B heeft daar niets ingevuld, omdat het thuis nooit ter sprake is gekomen.

Tijdgrafiek

Leerlingen en ouders hebben een tijdsindicatie aangegeven voor huiswerk maken. Deze data zijn verwerkt in onderstaande grafiek. De gegevens van de leerlingen en ouders zijn in een grafiek geplaatst, omdat dit een helder beeld geeft. Onder de grafiek volgt een analyse.

Figuur 4.8: Op de verticale as staat het aantal minuten leren per week, waarbij 60 meer dan 60 minuten leren betekent.

Iedereen, behalve ouder A, geeft aan dat leerlingen meer tijd nodig hebben voor huiswerk van de lesvoorziening dan van de basisschool. Uit de afgenomen interviews (bijlage 9 en 10) blijkt dat, volgens de leerlingen, de oorzaak hiervan ligt in de moeilijkheid en de nieuwe materie bij de lesvoorziening.

4.5 Interview

In bijlage 9 is een semigestructureerd- interview volledig uitgewerkt, daarnaast zijn antwoorden in een verzamelstaat (bijlage 10) vastgelegd, gethematiseerd per vraag. Hieronder volgt een analyse op de interviews per vraag.

A= leerling A, B= leerling B en C= leerling C

Doelen

Opvallend is dat verschillende doelen genoemd worden; goede cijfers, tegen verveling thuis en voorbereiding op het voortgezet onderwijs worden genoemd.

Zinvolheid

De leerlingen leren van leerwerk van de basisschool niets tot niet veel. C vindt aardrijkskunde bovendien niet zo nuttig, omdat het later op te zoeken is. Russisch vinden ze zinvoller, omdat het totaal anders en moeilijker is, zodat ze er vaker naar moeten kijken.

Leerwerk voor hoogbegaafden

- Eigen behoefte

Leerlingen kijken verschillend naar hun eigen behoeften. Zo vindt A het huiswerk prima, is hij snel klaar en heeft dan veel tijd voor zichzelf, terwijl B denkt dat hoogbegaafden zekerder van zichzelf zijn, omdat ze weten dat ze slim zijn. C daarentegen denkt dat ze minder snel leert dan andere hoogbegaafden. B en C hebben behoefte aan het leren van talen, terwijl A vindt dat oefenen nooit uitdagend kan zijn.

- Moeilijk moet

De leerlingen hebben behoefte aan moeilijke stof, zoals Russisch, omdat dit nieuw en daardoor leuker is.

- Herhaling

Herhaling vinden de leerlingen over het algemeen saai. Aardrijkskunde is herhaling. Bij Russisch is dit veel minder en moet je het wel vaker herhalen om het te beheersen.

- Metacognitieve vaardigheden

A en C vinden plannen lastig, terwijl B daar geen moeite mee heeft. C heeft steun aan het onlangs ingevoerde 'planblad' bij Russisch. Ze vinden het prettig overhoord te worden.

Omgeving

A krijgt hulp bij de planning en C bij het gebruik van goede strategieën. Allen worden regelmatig overhoord. Bij Russisch worden ze niet overhoord, omdat ouders de taal niet beheersen. Ze hebben er geen moeite mee niet overhoord te worden. De leerlingen leren het liefst zonder peers om verschillende redenen: andere manieren van leren, alleen een betere concentratie, tempoverschil. C heeft bij Russisch behoefte aan een leerkracht die strategieën aanleert hoe te leren.

Hoofdstuk 5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk zijn de data en analyses gepresenteerd. In dit hoofdstuk worden conclusies getrokken die betrekking hebben op de deelvragen en de onderzoeksvraag. De vragen worden beantwoord aan de hand van de onderzoeksresultaten en de geraadpleegde literatuur. Tot slot van dit hoofdstuk worden aanbevelingen gedaan.

5.2 Conclusies

5.2.1 De methoden

Om antwoord te krijgen op de vraag wat leerwerk vraagt van hoogbegaafde leerlingen is een documentanalyse gedaan voor aardrijkskunde op de basisschool en Russisch bij de bovenschoolse lesvoorziening.

Aardrijkskunde richt zich op gemiddelde basisschoolleerlingen met differentiatie naar tempo en niveau, niet specifiek voor hoogbegaafde leerlingen. Dit vraagt daardoor niet veel inspanning om tot leren te komen voor deze leerlingen. Dit blijkt ook uit de tijdgrafiek, waarin aangegeven wordt dat 15 tot 30 minuten per week besteed wordt aan leerwerk van de basisschool. Daarnaast zal het nadrukkelijk leggen van verbanden en het herkennen van eerder geleerde begrippen in de methode, bij hoogbegaafde leerlingen niet leiden tot de ontwikkeling van cognitieve vaardigheden als de leerstof te eenvoudig is (Van Gerven, 2008; Wientjes, 2008). De methode wordt stapsgewijs aangeboden, terwijl hoogbegaafde leerlingen grote leer- en denkstappen kunnen maken (Termeer, 2009). De kant en klare samenvatting is volledige herhaling. Dit past niet bij de behoefte aan minder herhalingsstof van een hoogbegaafde leerling (Drent & Van Gerven, 2009).

Russisch is een verbreding van de lesstof, geschikt voor leerlingen van HAVO/VWO en volwassenen. Dit hoge niveau sluit aan bij de behoeften van hoogbegaafden (Van Gerven, 2009b; Termeer, 2009). Inhoudelijk sluit de lesstof echter niet geheel aan bij hun belevingswereld. De lesstof is moeilijk om te leren; er is geen beheersing na

doorlezen. Niet alle stof wordt tijdens de les behandeld, dus zal de leerling thuis nieuwe lesstof tegenkomen. Als doel komt aanleren van metacognitieve vaardigheden niet aan bod, maar indirect wel vanwege de moeilijkheidsgraad van Russisch. Dit is ook nodig om metacognitieve vaardigheden te ontwikkelen bij hoogbegaafde leerlingen.

5.2.2 Ervaringen van leerlingen

Een vragenlijst is afgenomen met zowel open als gesloten vragen. Daarnaast heb ik elke leerling een interview afgenomen om meer inzicht te verkrijgen (Kallenberg, 2007).

Uit het onderzoek blijkt dat de stof zinvol moet zijn (voor later). Nu zien leerlingen bij de basisschool voornamelijk het nut voor hoge cijfers. Leerstof van de lesvoorziening wordt als zinvoller ervaren omdat er echt geleerd moet worden.

Doelen die leerkrachten met leerwerk hebben, zijn meestal niet helder voor de leerlingen. In het interview wordt wel het doel 'leren leren' (Termeer, 2009) en huiswerkattitude (helium.com; Kieboom, 2007) genoemd door twee leerlingen.

Persoonlijke ideeën over eigen huiswerk zijn verschillend. De een wil niet veel huiswerk, terwijl een ander denkt dat zij er gemiddeld langer over doet en de derde vindt het prima zo.

Allen hebben behoefte aan moeilijke lesstof. Dit is noodzakelijk om tot leren te komen (Van der Miesen, 2001). Russisch vinden ze moeilijk en bij aardrijkskunde leren ze nieuwe dingen die als minder moeilijk worden ervaren. Deze leerstof is dan ook afgestemd op de gemiddelde leerling (Drent, 2009).

Dat leerlingen herhalingsstof saai vinden, wordt in dit onderzoek bevestigd (Kuipers, 2009). Het huiswerk van de basisschool is veelal herhaling, Russisch daarentegen deels. Russisch moet vaker herhaald worden om tot beheersing te komen, doordat het moeilijk is. Een leerling heeft behoefte aan extra instructie bij Russisch om te leren hoe zij die woordjes in haar hoofd krijgt. Verder is geen behoefte aan extra instructie.

In dit onderzoek heb ik gezien dat het kunnen plannen zeer verschillend is per leerling. Ondanks de specifieke leer- en persoonlijkheidseigenschappen waar

hoogbegaafden over beschikken, is elke hoogbegaafde daarin uniek vanwege de mate van aanwezigheid van elke eigenschap (Drent & Van Gerven, 2009). Eén leerling kan goed plannen, de anderen krijgen thuis hulp. De leerlingen hebben begeleiding nodig, want ook hoogbegaafden komen er niet vanzelf (De Kruijff, 2007). Bij Russisch worden leerlingen meestal niet overhoord door ouders, omdat ouders de stof niet beheersen. Leerlingen leren dan zelf. Dit lukt in alle gevallen binnen dit onderzoek. Russisch doet in tegenstelling tot aardrijkskunde, een beroep op de metacognitieve vaardigheden en de zelfstandigheid.

De leerkracht van de basisschool houdt minder rekening met hoogbegaafdheid en vertelt minder hoe de taken te leren. De leerkracht Russisch heeft een positieve houding ten aanzien van het verschijnsel hoogbegaafdheid en heeft specifieke aandacht met betrekking tot het leerproces (Drent & Van Gerven, 2009). Deze leerkracht heeft bewust gekozen om met hoogbegaafden te werken.

Ouders hebben, naar de mening van hun kinderen, reële verwachtingen ten aanzien van huiswerk leren en de te behalen cijfers. Ouders begeleiden hun kind in meer of mindere mate met het plannen, aanleren van strategieën en overhoren. Ik heb gezien dat met name het leren plannen en aanleren van strategieën gericht is op zelfstandigheid van hun kind (Sanders, 1995). Of dit ook gericht is op het leren van het maken van fouten is uit dit onderzoek niet gebleken.

Janson (2009) meldt dat leerlingen zich in brede zin kunnen ontwikkelen door samen te werken met peers, waardoor ze met en van elkaar leren. Leerlingen uit de onderzoeksgroep blijken om diverse redenen weinig tot geen behoefte te hebben om samen huiswerk te leren met peers. Tips uitwisselen gebeurt weinig.

5.2.3 Ervaringen van ouders

Een vragenlijst met zowel open als gesloten vragen is afgenomen om ervaringen van ouders te peilen.

Bij ouders zie ik meer dan bij de leerlingen dat huiswerk als een proces voor nu en in de toekomst wordt gezien. In de literatuur wordt dit het 'leren leren' genoemd. Termeer (2009) bedoelt hiermee het verwerven van een bepaald soort kennis. De ouders vinden huiswerk dan ook zinvol als voorbereiding op het voortgezet onderwijs, waarbij door een ouder wel opgemerkt wordt dat de inhoud op de

basisschool niet stimuleert tot studeren. Russisch wordt door ouders als moeilijker ervaren en is dus meer op niveau. Zo zal de leerling komen tot leren (Van der Miesen, 2001). Het kind leert eigen grenzen in kennis en vaardigheid verleggen (Wientjes, 2008). Hoogbegaafde leerlingen hebben andere behoeften bij het leren van huiswerk en daarnaast moet het doel duidelijk zijn voor de leerlingen.

Net als de leerlingen ervaren ouders dat aardrijkskunde weinig nieuwe stof en veel herhaling is. Hun kind heeft daardoor geen extra uitleg hiervoor nodig. Russisch daarentegen is meer nieuwe stof en daarbij is meer behoefte aan extra uitleg over de taak. Goede begeleiding op hun niveau is daarbij noodzakelijk (De Kruijff, 2007).

Ouders zijn eensgezind over het feit dat hun kind de taak goed kan plannen, overhoren en overzien, terwijl de leerlingen hier wisselend over denken. Een keer werd genoemd dat de leerling Russisch niet laat overhoren. Uit het interview bleek dat de leerling zich niet laat overhoren, omdat ouders de lesstof niet beheersen. Opvallend is dat een leerling vindt dat hij juist helemaal niet goed kan plannen. Deze leerling krijgt thuis meer hulp en de goede planner minder hulp. De derde leerling die zegt langer te doen over het leren, heeft ouders die minder goed kunnen inschatten wat ze kan, terwijl ze dat zelf positief inschat. Mijn conclusie is dat het sterk per kind en het niveau van plannen afhangt hoe de begeleiding thuis is.

Ouders ervaren, evenals de leerlingen, grote verschillen met betrekking tot leerkrachten die rekening houden met hoogbegaafdheid en de uitleg hoe te leren of ze weten het niet.

De ouders ervaren wel dat de leerlingen over het algemeen weinig tips krijgen van peers. Ze hebben, in tegenstelling tot de ervaringen van leerlingen, de indruk dat hun kind behoefte heeft om te leren met peers.

5.3 Beantwoorden van de onderzoeksvraag

In welke mate sluit het leerwerk van de basisschool en van de bovenschoolse lesvoorziening als huiswerk aan bij de behoeften van hoogbegaafde leerlingen?

Basisschool:

Uit de documentanalyse en ervaringen van leerlingen en ouders blijkt dat het leerwerk van de basisschool minder goed aansluit bij de behoeften van de hoogbegaafde leerlingen. Ondanks de differentiatie binnen de methode aardrijkskunde, is de leerstof niet moeilijk en bevat het veel herhalingsstof. Daardoor wordt de ontwikkeling van metacognitieve vaardigheden niet voldoende gestimuleerd en komt de leerling minder goed tot helemaal niet tot leren leren. Bij het leerwerk heeft de leerling minder behoefte aan hulp uit zijn omgeving.

Bovenschoolse lesvoorziening:

Uit de documentanalyse en ervaringen van leerlingen en ouders blijkt dat het leerwerk van de lesvoorziening goed aansluit bij de behoeften van deze groep leerlingen. Het is moeilijk en daardoor moeten de leerlingen hun metacognitieve vaardigheden aanspreken om tot leren te komen. Dit is voor de ene leerling moeilijker dan voor de andere. Er wordt minder herhalingsstof aangeboden. Daarentegen lopen twee leerlingen aan tegen plannen en het vinden van juiste strategieën. Dit wordt weinig door de leerkracht besproken. Bij het leerwerk heeft de leerling meer behoefte aan hulp uit zijn omgeving. Met name hulp van ouders vinden ze prettig. Opvallend is de ervaring van leerlingen dat ze weinig tot geen behoefte hebben aan samen leren met peers en daardoor weinig tips van hen krijgen. Een gebrek aan ervaring hiermee is een mogelijke oorzaak. Uit literatuur en vanuit de ervaringen van ouders zou men verwachten dat daar wel behoefte aan is. De conclusie is dat Russisch meestal door de leerling zelf geleerd wordt, waardoor het een beroep doet op het ontwikkelen van de metacognitieve vaardigheden en de zelfstandigheid van de leerling.

Overig:

Gebleken uit dit onderzoek is dat het van belang is dat voor de leerlingen de doelen van huiswerk leren helder moeten zijn. Ze moeten het nut ervan inzien. Ouders zien dit beter.

Dit onderzoek is mede tot stand gekomen vanuit een situatie waarin ik me handelingsverlegen voelde. Ik vroeg me af wat een hoogbegaafde leerling nodig had om met betrekking tot zijn leerwerk thuis tot een goede leerhouding te komen. De

leerstof moet moeilijk zijn, weinig herhaling bevatten en er moet goede begeleiding zijn met betrekking tot het aanleren van metacognitieve vaardigheden. Omdat het slechts drie leerlingen betreft in dit onderzoek, moeten de resultaten met enige voorzichtigheid bekeken worden. Desondanks kunnen de antwoorden uit dit onderzoek ook van belang zijn voor de leerkrachten van de basisschool, de ouders en de kinderen zelf. Dit zal ook blijken uit de aanbevelingen in de volgende paragraaf.

5. 4 Aanbevelingen

- ✓ De samenvatting van aardrijkskunde is een volledige herhaling. Een optie is om hoogbegaafde leerlingen zelf een samenvatting of mindmap te laten maken om metacognitieve vaardigheden te ontwikkelen. Deze gemaakte samenvatting zou mogelijk als toets kunnen dienen.
- ✓ Leerlingen bij het bespreken van huiswerk stimuleren om elkaar tips te geven hoe te leren, om ervaring op te doen om van elkaar te leren.
- ✓ Leerkrachten moeten leerlingen begeleiden bij planning. Bij de lesvoorziening is onlangs een blad ingevoerd waarop de leerlingen hun planning maken en dan zelf kunnen evalueren of hun eigen planning werkt.
- ✓ Een voordeel bij de lesvoorziening is dat leerlingen het leerwerk grotendeels zelf moeten doen en niet kunnen worden overhoord door ouders. Dit vergt zelfstandigheid, maar daarbij is begeleiding vanuit de lesvoorziening noodzakelijk in de vorm van het aanleren van diverse metacognitieve vaardigheden, al naar gelang de behoefte van de leerling.
- ✓ Met ouders wederzijdse verwachtingen van begeleiden bij huiswerk bespreken tijdens bijvoorbeeld een informatiemiddag.
- ✓ Het doel en het nut van het leerwerk moet voor zowel leerlingen als ouders duidelijk zijn. Mogelijk kan in de toekomst contact worden gezocht met een Russische leerlingen.

Hoofdstuk 6 Evaluatie onderzoek

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk reflecteer ik op het proces van het doen van onderzoek. Ook kijk ik terug op mijn persoonlijke professionele ontwikkeling.

6.2 Reflectie op het proces

Toen in mei 2011 het format startplan opgesteld moest worden, leek het voor mij nog een heel eind weg en een ingewikkelde opdracht. Vrij snel had ik helder dat het over het huiswerk voor hoogbegaafde leerlingen moest gaan, maar dit te formuleren in een heldere onderzoeksvraag vond ik moeilijk. Wat wilde ik precies weten? Wat wilde ik onderzoeken? Vele malen heb ik de onderzoeksvraag herzien. Ik heb hierdoor ervaren dat ik meer een doener ben, want het liefst wilde ik meteen aan de slag. Maar door me te bezinnen wat ik precies wilde, kon ik in de praktijk uiteindelijk veel beter aan de slag met een duidelijk doel voor ogen.

In hoofdstuk 1 kon ik goed vertellen waar mijn drive zat, maar in hoofdstuk 2 leverde een zoektocht naar literatuur mij eerst weinig op en daarna vond ik de opzet voor dit hoofdstuk moeilijk. Het vele malen herschrijven bezorgde me bloed, zweet en tranen. Welke literatuur vond ik van belang en was ik het er wel mee eens? Met behulp van mijn critical friends kreeg ik steeds meer helder voor ogen wat ik nu zelf wilde. Ik begon structuur te zien en was in staat om kritischer te kijken naar de gelezen literatuur. Ik ben uiteindelijk heel tevreden over het resultaat.

Wat ik in hoofdstuk 3 moeilijk vond was het maken van een goede vragenlijst en documentanalyse. Ik heb gemerkt aan de verkregen antwoorden dat het van belang is om een vraag zeer precies te stellen om antwoord te kunnen krijgen op de vraag die ik bedoelde te stellen. Ik heb de vragen herschreven en nogmaals aan leerlingen en ouders voorgelegd. Zij bevestigden dat de vraag nu duidelijk was. De volgende keer zal ik mijn vragen naast mijn critical friends, ook aan leerlingen die niet betrokken zijn voorleggen om aan hun antwoorden af te lezen of de vragen helder gesteld zijn. De interviews heb ik als erg waardevol ervaren. Deze kwalitatieve

gegevens leverden mij meer begrip op over de ervaringen en behoeften met betrekking tot huiswerk. Het onderwerp werd meer uitgediept (Harinck, 2010). Leerlingen hadden ruimte voor het vertellen van ervaringen en meningen (Kallenberg, 2007). Omdat ik de interviews gefilmd had, kon ik alles rustig bekijken en analyseren, maar ook kritisch naar mezelf kijken of ik niet te sturend was en op welke manier ik op leerlingen reageerde. In de toekomst zal ik vaker gebruikmaken van de camera om mezelf te analyseren, omdat dit erg waardevol voor me is.

Bij het schrijven van mijn startplan wilde ik alle leerlingen van de groep van de bovenschoolse lesvoorziening meenemen in het onderzoek. Dit bleek veel te ambitieus. Ik heb het moeten aanpassen om het onderzoek haalbaar te maken. Dit merkte ik vooral bij het schrijven van hoofdstuk 4; ik had me dan moeten verdiepen in het huiswerkbeleid van drie scholen. Toch blijf ik nieuwsgierig naar de antwoorden. Wellicht kan ik dit op een later moment onderzoeken. Dit onderzoek kan ik dan aanpassen; veel vragen uit dit onderzoek zal ik kunnen gebruiken.

Hoofdstuk 5 vond ik leuk om te schrijven. Eindelijk mochten er conclusies getrokken worden en kon ik concluderen dat wat in de literatuur stond vaak wel klopt.

6.3 Persoonlijke reflectie

Voor de start van het onderzoek was ik erg onzeker: er was voor mij veel onduidelijkheid en hoe moest ik dit onderzoek op een goede manier afronden naast al die modules die in het tweede jaar moesten worden gevolgd en goed afgerond? Ik vond het lastig om tot een goede onderzoeksvraag te komen. Mijn vraag was te breed. Mijn begeleider, Helma, en mijn critical friends hielpen me om helder te krijgen wat ik wilde. Ook het herlezen van een aantal hoofdstukken in het boek van Harinck (2010) gaf me de voor mij noodzakelijke structuur. De noodzaak van het klein houden van het onderzoek zag ik pas in hoofdstuk 4, toen ik alle informatie moest beschrijven; toen liep ik daar letterlijk tegenaan en overzag ik pas de massale hoeveelheid aan informatie die het me zou opleveren.

De grootste frustratie heb ik ervaren met het vele malen herschrijven van hoofdstuk 2. Ik vond het moeilijk om de theorie goed in te zetten. Ik was hier nooit bewust mee bezig geweest. Ik had het gevoel dat ik het niet kon. Ik ervoer hiermee de frustratie

die leren met zich mee kan brengen. Ik wilde er het liefst mee stoppen, maar zette door, omdat ik altijd afmaak waar ik mee begin. Ik bereikte de zone van de naaste ontwikkeling. Door gericht te gaan lezen werd mijn visie duidelijker. Ook werd ik kritischer bij het lezen van literatuur. Ik ging nadenken wat ik persoonlijk vond van wat er werd geschreven. Achteraf heb ik ervaren dat het herschrijven van het hoofdstuk heeft bijgedragen aan mijn ontwikkeling. Daarnaast ben ik blij en trots dat het me toch gelukt is. Ik heb nu zelf ervaren dat leren frustratie met zich mee kan brengen. De steun van anderen daarbij heb ik als zeer welkom ervaren.

Doordat ik alle medewerking kreeg van leerlingen, hun ouders, leerkrachten en mijn directeur had ik de kracht om alles van mezelf te geven om door deze drukke periode te komen, al ging dit regelmatig wel ten koste van mijn gezin en mijn eigen vrije tijd. Ik heb er alles voor opzij geschoven. Vele weekenden, vakanties en avonden zat ik achter de laptop of in de boeken. Maar ik ben uiteindelijk trots op het eindresultaat; het heeft mij veel opgeleverd, maar ook bijvoorbeeld mijn directeur. Hij gaat op de nieuwe fusieschool een duidelijk beleid voor het geven van huiswerk opzetten met het team. Ook collega's leefden met me mee en waren benieuwd naar de resultaten.

Wat me persoonlijk ook heeft opgeleverd is de bewustwording van de grote verschillen tussen leerlingen en hun ideeën over huiswerk. Tijdens lessen die ik geef probeer ik veel te differentiëren, maar ik gaf zelf vrijwel iedereen hetzelfde huiswerk. Ik heb geleerd dat leerlingen daar heel verschillend mee omgaan en dat mijn begeleiding daarin ook meer gedifferentieerd moet zijn. Zo wil leerling A liever geen huiswerk en ziet het nut er niet van in voor later, terwijl leerling C denkt dat veel andere leerlingen het anders zullen aanpakken en sneller klaar zullen zijn. In de toekomst wil ik met leerlingen het doel van huiswerk bespreken en hun ideeën en ervaringen achterhalen, zodat ik ze kan begeleiden op de manier die zij prettig vinden.

In de toekomst zal ik zelf ook blijven leren, want ik heb veel literatuur verzameld die is blijven liggen door de hoge werkdruk dit schooljaar, maar waar ik wel heel nieuwsgierig naar ben. Bovendien zal ik in de praktijk nog veel leren van de hoogbegaafde leerlingen die ik mag begeleiden nu en in de toekomst. Ik zal mijn leven lang leren!

Literatuurlijst

Boerman, R. (2008). Ethische uitgangspunten bij praktijkonderzoek. Binnengehaald 18 november 2011 van:

http://www.fontysmediatheek.nl/w/images/8/8d/Boerman_R-1-.pdf
. (2008) Ethische uitgangspunten bij praktijkonderzoek Fontys OSO.pdf

Drent, S. (1998). *Hoogbegaafde kinderen kunnen meer: praktische richtlijnen voor verbreding in het basisonderwijs*. Voorschoten: Ajodidakt.

Drent, S. (2009). Compacten. In E. van Gerven (red). *Handboek hoogbegaafdheid* (pp. 146-165). Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.

Drent, S. & Gerven, E. van. (2009). *Professioneel omgaan met hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs* (pp. 52-67). Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Eelkman Rooda-Hylkema, M. & Tange-Dufour, C. (2000). Help, ik loop vast. Begeleiding van hoogbegaafde leerlingen in het voortgezet onderwijs. In: *Tijdschrift voor Remedial Teaching*, december 2000. Binnengehaald op 20 december 2011 van: <http://www.praktijk-hoogbegaafdheid.nl/phart2.html>

Engelen, I. (1998). *Leren leren, thuis en op school*. Leuven/ Apeldoorn: Garant-Uitgevers.

Gerven, E. van (2009a). Ontwikkelingen in het denken over begaafdheid. In E. van Gerven (red.). *Handboek hoogbegaafdheid* (pp 6-21). Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Gerven, E. van (2009b). Slimme kleuters. In E. van Gerven (red.). *Handboek hoogbegaafdheid* (pp 128-144). Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Gerven, E. van (2008). *Slim beleid. Keuzes en consequenties bij beleid voor hoogbegaafde leerlingen in het basisonderwijs*. Assen: Koninklijke Van Gorcum.

Harinck, F. (2010). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen - Apeldoorn: Garant.

Helium. Binnengehaald op 21 oktober 2011 van

<http://www.helium.com/items/347268-homework-tips-for-motivating-your-gifted-child>

Janson, D. (2009). Verrijkingsgroepen. In E. van Gerven (red). *Handboek hoogbegaafdheid*. (114-127). Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.

Kallenberg, T., Koster, B., Onstenk, J., Scheepsma, W. (2007). *Ontwikkeling door onderzoek. Een handreiking voor leraren*. Baarn – Utrecht – Zutphen: ThiemeMeulenhoff.

Kieboom, T. (2007). *Hoogbegaafd. Als je kind (g)een einstein is*. Tielt: Lannoo.

Kruijff, T. de (2007). *Hoogbloeiers. Laat ze bloeien!* Helmond: Stichting Onderwijs maak je samen.

Kuipers, J. (2009). "Onderpresteren." In: E. van Gerven (red). *Handboek hoogbegaafdheid*. Assen: Koninklijke van Gorcum.

Miesen, F. van (2001). Hoogbegaafden en hun leerstrategieën. In: G. de Boer (red.), *Slim begeleiden. Conferentie over hoogbegaafde leerlingen in de klas* (pp. 79-84). Amersfoort: CPS.

Porter, L. (1999). 'Recognising advanced development in young children.' In: Porter, L. *Gifted young children. A guide for teachers and parents*. Buckingham: Open University Press. Pp 52- 78.

Sanders, L. (1995). *Helpen met huiswerk. Huiswerkbegeleiding in basisvorming en bovenbouw*. Baarn: Uitgeverij Intro.

Termeer, P. (2009). Verrijkingsonderwijs. In E. van Gerven (red). *Handboek hoogbegaafdheid* (pp. 86-101). Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.

Wientjes, H. (2008). Moeilijk moet! De hoogbegaafde leerling en het voortgezet onderwijs. *Tijdschrift voor Remedial Teaching*. (17, 3, 14-19).

Ziegler, A. & Heller, K.A. (2000). Conceptions of Giftedness from a Meta-Theoretical Perspective. In K.A. Heller, F.J. Mönks, R.J. Sternberg & R.F. Subotnik (red.), *International Handbook of Giftedness and Talent*, (tweede druk). Oxford: Elsevier Science Ltd.

Bijlage 1: Toestemmingsbrief aan ouders

Zwolle, 11-01-2011

Geachte ouders,

In het kader van het afstudeertraject van de Master SEN (Special Educational Needs, specialist hoogbegaafdheid) aan de Fontys Hogeschool, doe ik onderzoek naar het leren van huiswerk bij hoogbegaafde leerlingen. Ik wil graag weten of het leren van huiswerk op de basisschool en bij de bovenschoolse lesvoorziening aansluit bij de behoeften van hoogbegaafde kinderen.

Het onderzoek zal bestaan uit een vragenlijst voor drie leerlingen van de bovenschoolse lesvoorziening en een vragenlijst voor de ouders van deze leerlingen. Daarnaast zal ik een interview bij de leerlingen afnemen, om nog meer te weten te komen over de ervaringen met het leren van huiswerk. Dit zal ik filmen om beter te kunnen analyseren. Het filmmateriaal wordt na het onderzoek vernietigd.

Het onderzoek zal aangestuurd worden vanuit de bovenschoolse lesvoorziening. De uitslagen van het onderzoek worden in kaart gebracht. Uiteraard worden de persoonsgegevens niet herkenbaar vermeld.

Ik wil u verzoeken aan te geven of u toestemming geeft voor het uitvoeren van dit onderzoek en de publicatie hiervan door middel van het antwoordformulier. Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u contact met me opnemen en zal ik het een en ander toelichten.

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Danielle IJzereef

Bovenschoolse lesvoorziening

Antwoordformulier

Hiermee geef ik toestemming voor deelname aan het onderzoek en publicatie hiervan zoals omschreven.

Naam:

Datum:

Handtekening:

Bijlage 2: Documentanalyse.

Behoeften	Wat zegt het document over
Moeilijk moet	• Doelgroep • Doelen • Differentiëren naar niveau • Verrijking (verdieping, verbreding)
Minder herhalingstof	Mate van herhaling van de lesstof
Metacognitieve vaardigheden	Aanbieden van metacognitieve vaardigheden

Bijlage 3: Vragenlijst voor kinderen.

Waarom denk je dat je huiswerk krijgt?

Vind je leren van huiswerk op de basisschool zinvol? Waarom wel/ niet?

Vind je leren van huiswerk op de bovenschoolse lesvoorziening zinvol? Waarom wel/ niet?

Moet, volgens jou, het leerwerk voor hoogbegaafde kinderen anders zijn dan voor andere kinderen? Zo ja, wat moet anders? Zo nee, waarom niet?

Helpen je ouders bij het leren van huiswerk? Zo ja, vraag je om hulp of helpen ze ongevraagd en waarmee en hoe helpen ze? Zo nee, waarom helpen ze niet?

Hoeveel tijd leer je per week ongeveer voor het huiswerk van de basisschool?

- ☐ Minder dan 15 minuten
- ☐ 15 tot 30 minuten
- ☐ 30 tot 45 minuten
- ☐ 45 tot 60 minuten
- ☐ Meer dan 60 minuten

Hoeveel tijd leer je per week ongeveer voor het huiswerk van de bovenschoolse lesvoorziening?

- ☐ Minder dan 15 minuten
- ☐ 15 tot 30 minuten
- ☐ 30 tot 45 minuten
- ☐ 45 tot 60 minuten
- ☐ Meer dan 60 minuten

In het volgende deel staan uitspraken. Deze mag je een cijfer geven. Je geeft een cijfer voor het leren van huiswerk op de basisschool en een cijfer voor het leren van huiswerk op de bovenschoolse lesvoorziening.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nooit									altijd

Nr.	Stelling	Leren van huiswerk op de basisschool (aardrijkskunde)	Leren van huiswerk op de bovenschoolse lesvoorziening (Russisch)
1	De leerstof van het leerwerk is op mijn niveau		
2	Ik vind dat ik tijdens het leren van huiswerk nieuwe dingen leer.		
3	Ik vind huiswerk moeilijk om te leren.		
4	De leerstof van huiswerk is nieuwe stof voor mij. (De stof is dus tijdens de les nog niet behandeld.)		
5	Ik wil extra uitleg over de taak die ik moet leren.		
6	Ik vind dat het leren van een taak veel nieuwe stof is om te leren		
7	Ik overzie de taak die ik moet leren zelf.		
8	Ik kan de taak die ik moet leren zelf plannen.		
9	Ik wil de taak die ik moet leren bij mezelf overhoren of laten overhoren.		
10	Ik vind dat de leerkracht die dit vak geeft, bij het geven van huiswerk rekening houdt met mijn hoogbegaafdheid.		
11	De leerkracht vertelt hoe ik de taak kan leren.		
12	Ik vind dat mijn ouders goed kunnen inschatten wat ik kan bij het leren van huiswerk. Ze verwachten cijfers die ik echt kan halen.		
13	Ik vind het fijn als mijn ouders me helpen bij het leren van huiswerk.		
14	Mijn ouders helpen me bij het leren van huiswerk.		
15	Ik krijg van andere leerlingen tips hoe ik kan leren.		
16	Ik wil graag leren samen met andere kinderen.		

Ruimte voor opmerkingen

Bijlage 4: Vragenlijst voor ouders.

Waarom denkt u dat uw kind huiswerk krijgt?

Vindt u het leren van huiswerk op de basisschool zinvol? Waarom wel/ niet?

Vindt u het leren van huiswerk op de bovenschoolse lesvoorziening zinvol? Waarom wel/ niet?

Moet, volgens u, het leerwerk voor hoogbegaafde kinderen anders zijn dan voor andere kinderen? Zo ja, wat moet anders? Zo nee, waarom niet?

Helpt u uw kind bij het leren van huiswerk? Zo ja, is dat gevraagd of ongevraagd en waarmee en hoe helpt u? Zo nee, wat is de reden daarvoor?

Hoeveel tijd leert uw kind per week ongeveer voor het huiswerk van de basisschool?

- ☐ Minder dan 15 minuten
- ☐ 15 tot 30 minuten
- ☐ 30 tot 45 minuten
- ☐ 45 tot 60 minuten
- ☐ Meer dan 60 minuten

Hoeveel tijd leert uw kind per week ongeveer voor het huiswerk van de
bovenschoolse lesvoorziening?

- ☐ Minder dan 15 minuten
- ☐ 15 tot 30 minuten
- ☐ 30 tot 45 minuten
- ☐ 45 tot 60 minuten
- ☐ Meer dan 60 minuten

In het volgende deel staan uitspraken. Deze mag u een cijfer geven. U geeft een cijfer voor het leren van huiswerk op de basisschool en een cijfer voor het leren van huiswerk op de bovenschoolse lesvoorziening.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Nooit									altijd

Nr.	Stelling	Leren van huiswerk op de basisschool (aardrijkskunde)	Leren van huiswerk op de bovenschoolse lesvoorziening (Russisch)
1	De leerstof van het leerwerk is op het niveau van uw kind.		
2	U vindt dat uw kind tijdens het leren van huiswerk nieuwe dingen leert.		
3	Uw kind vindt huiswerk moeilijk om te leren.		
4	De leerstof van huiswerk is nieuwe stof voor uw kind. (De stof is dus tijdens de les nog niet behandeld.)		
5	Uw kind wil extra uitleg over de taak die het moet leren.		
6	Uw kind vindt dat het leren van een taak veel nieuwe stof is om te leren.		
7	Uw kind overziet de taak die het moet leren zelf.		
8	Uw kind kan de taak die het moet leren zelf plannen.		
9	Uw kind wil de taak die het moet leren laten overhoren of zelf overhoren.		
10	U vindt dat de leerkracht die dit vak geeft, bij het geven van huiswerk rekening houdt met de hoogbegaafdheid van uw kind.		
11	U krijgt de indruk dat de leerkracht vertelt hoe uw kind de taak kan leren.		
12	U vindt dat u goed kunt inschatten wat uw kind kan bij het leren van huiswerk. U verwacht cijfers die het kind echt kan halen.		
13	Uw kind wil graag geholpen worden bij het leren van huiswerk.		
14	U helpt uw kind bij het leren van huiswerk.		
15	Uw kind krijgt van andere leerlingen tips hoe het kan leren.		
16	Uw kind wil graag leren samen met andere kinderen.		

Ruimte voor opmerkingen

Bijlage 5: Interview

Vragen voor het interview met de leerling:

Waar is huiswerk voor bedoeld, denk jij? Wat vind jij het belangrijkste van huiswerk leren?

- ✓ Leren leren
- ✓ huiswerkattitude

Wanneer vind jij het zinvol om huiswerk te leren?

Moet, volgens jou, het leerwerk voor hoogbegaafde kinderen anders zijn dan voor andere kinderen? Gebeurt dat nu al bij je huiswerk? Wanneer wel/ wanneer niet? Wat zou er voor jou anders moeten zijn?

- ✓ Moeilijk
- ✓ Weinig herhaling
- ✓ Overzien taak, plannen, evalueren
- ✓ Omgeving

- ✓ Verschil basisschool en bovenschoolse lesvoorziening

Wat leer je van huiswerk leren bij de basisschool?

Wat leer je van huiswerk leren bij de bovenschoolse lesvoorziening?

Bijlage 6: Documentanalyse verslag.

4.2.1 Documentanalyse

Wat vraagt leerwerk van basisschool van hoogbegaafde leerlingen?

Moeilijk moet

De aardrijkskundemethode “Geobas” is geschreven voor basisschoolleerlingen. Er zijn differentiatiebladen voor zwakkere kinderen. De stof, ook de toetsen, zijn gedifferentieerd. Naast de kernstof is ook keuzestof (differentiatie naar belangstelling) en verdiepingsstof (differentiatie naar tempo en niveau). De verdiepingsstof is bedoeld voor de betere leerlingen, die een hoger niveau aankunnen. Het verdient volgens de makers van de methode de aanbeveling de kinderen steeds uit te dagen deze vragen te maken. Deze leerlingen moeten het beantwoorden van deze vragen beschouwen als een bijzondere prestatie.

Geobas heeft de leerstof gebaseerd op de herziene kerndoelen (1998). Deze zijn opgesteld voor de gemiddelde leerling. Iedereen krijgt na elk hoofdstuk hetzelfde blad ‘Samenvatting en proeftoets’ met een bondige samenvatting van de leskern en een proeftoets, waarmee de kinderen zich kunnen voorbereiden op de eigenlijke toets, als huiswerk mee naar huis om te leren. De leerstof toets omvat een deel (6 vragen) voor de kerndoelstof (volgens de kerndoelen), bestemd voor alle kinderen, en een deel voor de extra stof (bestemd voor een deel van de kinderen). De extra stof bevat twee keuze- en twee verdiepingsvragen. In de praktijk van deze basisschool maakt elke leerling de hele toets.

Mate van herhaling

De inhoud van de samenvatting is volledig behandeld tijdens de lessen in het leerlingenboek; het is dus een volledige herhaling van de lessen.

Metacognitieve vaardigheden

De methode richt zich op het leggen van verbanden door na korte tekstblokjes vragen op verschillende denkniveaus te stellen. In Geobas komen begrippen en thema's steeds terug, en iedere keer wordt aan het begrip dieper inhoud gegeven.

Hiermee wordt beoogd dat de leerlingen nieuwe toepassingen van eerder geleerde begrippen herkennen en verbanden zien. Na elk hoofdstuk krijgen alle leerlingen als huiswerk dezelfde samenvatting vanuit de methode mee.

Wat vraagt leerwerk van bovenschoolse lesvoorziening van hoogbegaafde leerlingen?

Moeilijk moet

De leerkracht Russisch maakt gebruik van de cursus “ Паспорт в Россию / Pasport v Rossiju” (Paspoort voor Rusland). Deze leergang is opgezet voor het voortgezet onderwijs (Havo/ VWO), voor zelfstudie, volwassenenonderwijs en cursussen. De thema's zijn voornamelijk verbonden met situaties uit het dagelijks leven van een jonge Russin of Rus uit de grote steden Moskou en Sint-Petersburg, maar ook met situaties waarin een buitenlander die Rusland bezoekt terecht komt. De nadruk ligt op de communicatie; het spreken en lezen.

Er worden geen differentiatiemogelijkheden gegeven. Deze leergang is aangeschaft als verrijking voor de hoogbegaafde leerlingen van groep 6, 7 en 8. Omdat Russisch totaal nieuw is voor de leerlingen is dit verbreding van de leerstof van de basisschool.

De leerkracht volgt grotendeels de methode, maar heeft ervaren dat het niet geheel aansluit bij de beleavingswereld van de leerlingen. Daarop heeft ze de Cd-rom Premium Russisch van Eurotalk aangeschaft. Daarbij zijn de kinderen meer interactief bezig tijdens de les. De leerkracht wil deze woorden ook als huiswerk mee gaan geven.

De toetsen maakt de leerkracht zelf. Het betreft voornamelijk vertalingen van letters, woorden en zinnen. Bij elke toets is een bonusvraag om een niet behandeld woord in het Russisch te vertalen.

Mate van herhaling

Over een hoofdstuk wordt een aantal weken gedaan. Het aantal nieuwe woorden per hoofdstuk is groot: gemiddeld 70 nieuwe woorden. Deze woorden, en in het begin letters, worden in gedeelten aangeboden en als huiswerk meegegeven naar huis om

te leren. Ook moeten lessen worden gemaakt waarin deze woorden aan bod komen. De woorden worden vooraf niet allemaal behandeld, dus zal de leerling sommige woorden thuis voor het eerst tegenkomen. In elk hoofdstuk komen weer nieuwe onderdelen en woorden aan bod. Er wordt niet veel herhaald.

Metacognitieve vaardigheden

In de leergang wordt niet gesproken over metacognitieve vaardigheden. Tijdens een les is wel kort besproken hoe woordjes te leren zijn.

Bijlage 7: Vragenlijst voor kinderen.

Waarom denk je dat je huiswerk krijgt?

A	Om thuis ergens voor te oefenen
B	Om voor leerstof goede cijfers te krijgen
C	Als ik het leer, weet ik meer

Vind je leren van huiswerk op de basisschool zinvol? Waarom wel/ niet?

A	Een beetje; ik hoef het 3 keer door te lezen en laten overhoren en dan heb ik een goed cijfer
B	Zinvol; als je thuis leert, haal je hogere cijfers
C	Soms; maar sommige dingen heb ik later helemaal niet nodig

Vind je leren van huiswerk op de bovenschoolse lesvoorziening zinvol? Waarom wel/ niet?

A	Ja; het is moeilijker, dus moet ik ook meer voor leren.
B	Zinvol; het heeft heel veel uitdaging
C	Zinvol; ik heb het later niet nodig, maar nu vind ik het leuk en ik denk dat het heel leuk is als ik over een tijdje gewoon een beetje Russisch kan.

Moet, volgens jou, het leerwerk voor hoogbegaafde kinderen anders zijn dan voor andere kinderen? Zo ja, wat moet anders? Zo nee, waarom niet?

A	Nee, niet echt nodig. Ik vind het juist fijn om snel klaar te zijn.
B	Nee, hoogbegaafde kinderen krijgen al uitdaging bij de bovenschoolse lesvoorziening
C	Ja, maar het ligt wel aan het soort kind, want de een heeft meer moeite met leren dan het andere hoogbegaafd kind

Helpen je ouders bij het leren van huiswerk? Zo ja, vraag je om hulp of helpen ze ongevraagd en waarmee en hoe helpen ze? Zo nee, waarom helpen ze niet?

A	Ik vraag ze, als ik iets moet leren, om me te overhoren
---	---

B	Ik vraag om hulp, maar soms kunnen ze niet gewoon antwoord geven en dan duurt het een half uur voordat ik een antwoord heb.
C	Ja. Bij sommige dingen helpen ze uit zichzelf, maar het ligt ook aan het vak. Maar ik vraag het ook redelijk vaak zelf.

Hoeveel tijd leer je per week ongeveer voor het huiswerk van de basisschool?

- ☐ Minder dan 15 minuten
- ☐ 15 tot 30 minuten: A, B, C
- ☐ 30 tot 45 minuten
- ☐ 45 tot 60 minuten
- ☐ Meer dan 60 minuten

Hoeveel tijd leer je per week ongeveer voor het huiswerk van de bovenschoolse lesvoorziening?

- ☐ Minder dan 15 minuten
- ☐ 15 tot 30 minuten
- ☐ 30 tot 45 minuten: A, C
- ☐ 45 tot 60 minuten
- ☐ Meer dan 60 minuten: B

In het volgende deel staan uitspraken. Deze mag je een cijfer geven. Je geeft een cijfer voor het leren van huiswerk op de basisschool en een cijfer voor het leren van huiswerk op de bovenschoolse lesvoorziening.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Nooit

altijd

Nr.	Stelling	Leren van huiswerk op de basisschool (aardrijkskunde)			Leren van huiswerk op de bovenschoolse lesvoorziening (Russisch)		
		A	B	C	A	B	C
1	De leerstof van het leerwerk is op mijn niveau	5	2	6	9	9,5	9
2	Ik vind dat ik tijdens het leren van huiswerk nieuwe dingen leer.	3	8	5	9	8	6

3	Ik vind huiswerk moeilijk om te leren.	1	1	7	3	7,5	8
4	De leerstof van huiswerk is nieuwe stof voor mij. (De stof is dus tijdens de les nog niet behandeld.)	3	1	1	8	6	5
5	Ik wil extra uitleg over de taak die ik moet leren.	1	1	4	3	2	10
6	Ik vind dat het leren van een taak veel nieuwe stof is om te leren	1	2	3	7	8	7
7	Ik overzie de taak die ik moet leren zelf.	8	10	10	8	8	8
8	Ik kan de taak die ik moet leren zelf plannen.	3	10	5	3	10	5
9	Ik wil de taak die ik moet leren bij mezelf overhoren of laten overhoren.	5	10	10	2	6	10
10	Ik vind dat de leerkracht die dit vak geeft, bij het geven van huiswerk rekening houdt met mijn hoogbegaafdheid.	1	1	7	10	10	10
11	De leerkracht vertelt hoe ik de taak kan leren.	2	1	8	5	4	10
12	Ik vind dat mijn ouders goed kunnen inschatten wat ik kan bij het leren van huiswerk. Ze verwachten cijfers die ik echt kan halen.	10	10	10	10	8	10
13	Ik vind het fijn als mijn ouders me helpen bij het leren van huiswerk.	4	8,5	10	4	8,5	10
14	Mijn ouders helpen me bij het leren van huiswerk.	5	8	9	3	5	7,5
15	Ik krijg van andere leerlingen tips hoe ik kan leren.	1	2	1	5	2	6
16	Ik wil graag leren samen met andere kinderen.	8	1	1	3	1	1

Ruimte voor opmerkingen

A	-
B	-
C	Ik denk dat ik in vergelijking tot andere hoogbegaafde kinderen langer bezig ben met mijn schoolwerk leren en/of Russisch.

Bijlage 8: Vragenlijst voor ouders.

Waarom denkt u dat uw kind huiswerk krijgt?

Ouder A	Om te leren plannen, ontwikkelen van de zelfstandigheid
Ouder B	Om zich voor te bereiden op bijv. een toets. Om een zeker belang te hechten aan het schoolwerk
Ouder C	Als voorbereiding op de middelbare school

Vindt u het leren van huiswerk op de basisschool zinvol? Waarom wel/ niet?

Ouder A	Ja, qua planning is het goed, kinderen leren hun tijd in te delen, en ook delen ze zo hetgeen ze op school behandelen. Als het gaat om de inhoud ervan heb ik mijn twijfels, omdat mijn kind in dit geval nooit echt hoeft te “studeren”.
Ouder B	Ja , zeker als voorbereiding op latere scholing
Ouder C	Zo leren ze langzaam dat in de basisschool er een ander ritme aankomt. Ook het leren leren is zinvol

Vindt u het leren van huiswerk op de bovenschoolse lesvoorziening zinvol? Waarom wel/ niet?

Ouder A	Ja, het is totaal andere materie, hierdoor wordt verantwoordelijkheidsgevoel gestimuleerd, de interesse gewekt en de motivatie wordt “aangewakkerd”.
Ouder B	Ja, omdat hij daarvan leert dat huiswerk soms ook echt even doorbijten betekent en dat hij zich op eigen houtje kan verdiepen in de lesstof.
Ouder C	Wel, zo leert C. leren. Dit is een proces

Moet, volgens u, het leerwerk voor hoogbegaafde kinderen anders zijn dan voor andere kinderen? Zo ja, wat moet anders? Zo nee, waarom niet?

Ouder A	Ja, meer diepgang, zelfstandig werken/ opzoeken i.p.v. een stencil
---------	--

	met tekst uit je hoofd leren, dit is vaak al in de klas behandeld. En in Lars zijn hoofd “opgeslagen”. Vooral geen herhaling van wat in de klas al behandeld is.
Ouder B	Heel anders niet, maar wel iets minder herhalen en wat meer uitdagend.
Ouder C	Ja, doel moet duidelijk zijn

Helpt u uw kind bij het leren van huiswerk? Zo ja, is dat gevraagd of ongevraagd en waarmee en hoe helpt u? Zo nee, wat is de reden daarvoor?

Ouder A	Ja, we begeleiden hem met het maken van een planning, laten hem hier zelf over nadenken, overhoren, controleren. Soms vraagt hij er zelf om, soms moeten wij nagaan of hij nog huiswerk heeft omdat hij nog wel eens wat vergeet. Ja, wij helpen zowel gevraagd als ongevraagd bij overhoren van leerstof en nalezen van werkstukken
Ouder B	Ja, wij helpen zowel gevraagd als ongevraagd bij overhoren van leerstof en nalezen van werkstukken
Ouder C	Ja, in overleg met C.. Ze vond het erg moeilijk.

Hoeveel tijd leert uw kind per week ongeveer voor het huiswerk van de basisschool?

- Minder dan 15 minuten
- 15 tot 30 minuten: B
- 30 tot 45 minuten: A
- 45 tot 60 minuten: C
- Meer dan 60 minuten

Hoeveel tijd leert uw kind per week ongeveer voor het huiswerk van de bovenschoolse lesvoorziening?

- Minder dan 15 minuten
- 15 tot 30 minuten: A
- 30 tot 45 minuten
- 45 tot 60 minuten
- Meer dan 60 minuten: B, C

In het volgende deel staan uitspraken. Deze mag u een cijfer geven. U geeft een cijfer voor het leren van huiswerk op de basisschool en een cijfer voor het leren van huiswerk op de bovenschoolse lesvoorziening.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Nooit

altijd

Nr.	Stelling	Leren van huiswerk op de basisschool (aardrijkskunde)			Leren van huiswerk op de bovenschoolse lesvoorziening (Russisch)		
		Ou-der A	Ou-der B	Ou-der C	Ou-der A	Ou-der B	Ou-der C
1	De leerstof van het leerwerk is op het niveau van uw kind.	2	3	6	8	8	8
2	U vindt dat uw kind tijdens het leren van huiswerk nieuwe dingen leert.	2	10	6	8	10	8
3	Uw kind vindt huiswerk moeilijk om te leren.	1	1	3	6	3	6
4	De leerstof van huiswerk is nieuwe stof voor uw kind. (De stof is dus tijdens de les nog niet behandeld.)	8	6	6	10	10	9
5	Uw kind wil extra uitleg over de taak die het moet leren.	1	1	2	5	6	2
6	Uw kind vindt dat het leren van een taak veel nieuwe stof is om te leren.	1	2	6	10	6	6
7	Uw kind overziet de taak die het moet leren zelf.	10	8	8	8	8	8
8	Uw kind kan de taak die het moet leren zelf plannen.	8	7	6	8	7	7
9	Uw kind wil de taak die het moet leren laten overhoren of zelf overhoren.	8	9	6	7	2	9
10	U vindt dat de leerkracht die dit vak geeft, bij het geven van huiswerk rekening houdt met de hoogbegaafdheid van uw kind.	2	1	2	10	10	9
11	U krijgt de indruk dat de leerkracht vertelt hoe uw kind de taak kan leren.	2	-	2	9	-	6

12	U vindt dat u goed kunt inschatten wat uw kind kan bij het leren van huiswerk. U verwacht cijfers die het kind echt kan halen.	9	8	5	9	8	5
13	Uw kind wil graag geholpen worden bij het leren van huiswerk.	4	4	7	7	2	9
14	U helpt uw kind bij het leren van huiswerk.	4	4	6	9	3	6
15	Uw kind krijgt van andere leerlingen tips hoe het kan leren.	1	-	1	5?	-	3
16	Uw kind wil graag leren samen met andere kinderen.	3	8	3	8	8	4

Ruimte voor opmerkingen

Ouder A	-
Ouder B	-
Ouder C	-

Via de mail heb ik de ouders van B. gevraagd naar de niet ingevulde vragen 11 en 15. Hun antwoord was als volgt: "B. heeft het nooit over hulp bij een taak of bij huiswerk. Niet door de leerkracht en niet door medeleerlingen, daarom hebben we deze vragen niet ingevuld".

Bijlage 9: Uitgewerkt interview leerling B

Interview met B

Afgenomen door Danielle op 16 februari 2012

D: Waar is huiswerk volgens jou voor? Je schreef op de vragenlijst voor goede cijfers. Zijn er nog andere redenen?

B: Dat je je thuis niet verveelt.

D: Ook misschien voor later?

B: Voor het Ceeleum (is gymnasium in Zwolle). Dat je op het voortgezet onderwijs voorbereid bent op huiswerk.

D: Zie je daar het nut van in?

B: Ja, ik denk het wel. Nu is het een beetje weinig en weet je tenminste al wat het is. Dan krijg je niet opeens heel veel.

D: Wat vind je van huiswerk maken?

B: Meestal heb ik het zo af. Het is niet zo moeilijk.

D: Is er verschil in huiswerk tussen Russisch en aardrijkskunde?

B: Aardrijkskunde heb ik zo af. Russisch duurt misschien langer. Het ligt aan de oefeningen van Russisch. Soms is het een hele lange en soms een korte; maar 3 zinnnetjes.

D: Dus er zit verschil tussen Russisch en aardrijkskunde. Kun je dat uitleggen?

B: Veel van aardrijkskunde en topografie hoef ik maar 1 keer naar te kijken en dan weet ik het. Russisch is totaal niet zo, daar moet ik veel vaker naar kijken. Het is totaal anders.

D: Hoe komt dat?

B: Dat komt omdat Russisch niet thuis bij mij is. Aardrijkskunde heb ik al zo vaak gedaan, dat ik precies weet wat het nou is.

D: Is er verschil in leren van huiswerk tussen hoogbegaafde kinderen en anderen. Jij zei nee in je vragenlijst. Als er geen Russisch was, was er dan verschil?

B: Ik denk het wel.

D: Waarom? Jij zegt zelf dat je het 1 keer hoeft door te kijken en dan ken je het. Is dat bij anderen in klas ook zo?

B: Nee

D: Hoe zou dat komen?

B: Misschien snappen hoogbegaafden het sneller of hebben zij het sneller in het hoofd, kunnen ze het beter onthouden.

D: Als bij bovenschoolse lesvoorziening geen huiswerk gegeven werd, moet er dan op school niet extra gegeven worden?

B: Ja

D: Waar heb je behoefte aan?

B: Als er nieuwe dingen in staan, dan vind ik het leuk om te leren.

D: Dus herhaling vind je niet leuk?

B: Nee, saai. Dat heb ik ook met Engels. Van mezelf kan ik goed genoeg Engels. Dat vind ik, tenminste. Ik heb daar van mijn vader ook les van. Dat vind ik leuk. Dan ontdek ik wel nieuwe dingen. Maar op school ontdek ik haast nooit nieuwe dingen. Het is herhaling, herhaling, herhaling.

D: Heb je daar hekel aan?

B: Nou, ik vind het soms wel leuk, maar meestal is het wel saai.

D: Je hebt in je vragenlijst geschreven dat hoogbegaafden herhaling saai vinden. Grappig. Welk leerwerk past het best bij jou?

B: Vreemde talen vind ik heel erg leuk.

D: Waarom vind je dat goed bij je passen?

B: Ik vind het heel erg leuk om talen te leren.

D: Komt dat door verschil er echt naar te moeten kijken? Je houdt wel van beetje uitdaging?

B: Ja.

D: Als je geen Russisch had, zou je dan nog wel andere dingen willen leren?

B: Moeilijker en minder herhaling ook wel. Allebei wel.

D: En qua plannen, hoe je het gaat leren?

B: Ik vind het soms vervelend als ze me aardrijkskunde 4 weken te vroeg meegeven. Dan denk ik er niet aan en dan denk ik dat ik zat tijd heb en dan gooi ik het ergens in een hoekje en ben ik het later kwijt en dan kan ik het niet goed leren.

D: Omdat er zoveel tijd tussen zit? En kun je daar een oplossing voor vinden?

B: Op mijn kamer heb ik laatjes, dus daar doe ik het nu meestal in.

D: En dan lees je het vlak voor de tijd een keertje door en dan ken je het?

B: Ja, meestal wel, ja.

D: Hoe gaat het thuis met huiswerk leren? In je vragenlijst schrijf je dat jij soms om hulp vraagt. Soms gaat het wel goed, soms duurt lang voor je antwoord hebt. Wat bedoel je daarmee?

B: Dan vraag ik iets. Mijn vader geeft antwoord en dan zegt hij: "Ik weet het niet zeker hoor". Terwijl ik denk: "Je hebt antwoord gegeven, het is vast wel goed. Dan kan ik het best opschrijven". Dan zegt hij: Kijk nog maar even op de computer of in het woordenboek". Dan moet ik op computer of in een woordenboek gaan kijken.

D: En dat vind je dan vervelend?

B: Ja dat vind ik lastig.

D: Je hebt liever gewoon het antwoord?

B: Ja

D: Is dat vooral bij maakwerk of ook bij leerwerk?

B: Vooral bij maakwerk.

D: Hoe helpen ze bij leerwerk? Je komt bijvoorbeeld thuis met aardrijkskunde...

B: Dan ga ik het eerst zelf leren De dag voor de toets vraag ik mijn ouders om me te overhoren. Dat vraag ik of dat zeggen ze.

D: Word je altijd overhoord?

B: Ja bijna altijd.

D: Vind je dat prettig?

B: Ja.

D: En hoe is dat bij Russisch?

B: Nou bij Russisch kunnen ze mij niet echt overhoren. Dan doe ik het meestal zelf.

D: Hoe komt dat?

B: Zij hebben nooit Russisch gehad, wel spelling of aardrijkskunde, dus daarbij kunnen ze me helpen.

D: Hoe los je dat op?

B: Dan leer ik het gewoon alleen maar zelf.

D: En dat vind je dan ook wel goed genoeg?

B: Ja, dan denk ik dan ook wel dat het goed gaat komen.

D: Leuk dat verschil. Je begint altijd eerst zelf te leren? Ze helpen je niet bij plannen?

B: Nee, dat doe ik allemaal zelf. Dat lukt.

D: Op de vragenlijst was je minder lang met aardrijkskunde bezig dan met Russisch. Ben je dan met aardrijkskunde minder lang bezig omdat je dat wat makkelijker vindt?

B: Ja

D: En aardrijkskunde vind jij allemaal herhaling van wat je tijdens de les gehad hebt. Klopt dat?

B: Ja.

D: En bij Russisch vind je dat niet?

B: Nee meestal niet

D: Hoe zit dat dan?

B: Bij aardrijkskunde lezen we een hoofdstuk en dan krijgen we daarna een samenvatting mee en bij Russisch behandelen we een hoofdstuk en dan krijg je vragen over hoofdstuk, maar wel met nieuwe dingen erbij.

D: Vooral in de toets?

B: Ja.

D: En bij een woordjeslijst. Zijn dan alle woordjes behandeld?

B: Een aantal.

D: Dus dan krijg je thuis nog wel nieuwe dingen/ uitdaging?

B: Ja.

D: Jij vindt het fijner om alleen te leren dan samen met anderen?

B: Ja, dat vind ik fijner: dan leer jij en dan ben ik bijvoorbeeld al bij het tweede stukje en dan zijn zij pas op de helft van het eerste stukje.

D: Het ligt dus aan het tempo waarop iemand leert?

B: Ja.

D: Heeft dat te maken met verschillen in leerwerk tussen hoogbegaafden en andere kinderen? Zit daar ook verschil in snelheid van leren?

B: Ik denk het wel.

D: Zijn er nog meer verschillen? Zou het huiswerk anders moeten zijn als je geen Russisch zou hebben?

B: Ik denk dat dan hoogbegaafden misschien iets extra, maar niet al teveel, want heel veel extra wordt ook stom.

D: Zal dat dan aan speciale eisen moeten voldoen?

B: Het zal dan uitdagender moeten zijn

D: En wat is voor jou uitdagender?

B: Nieuwe dingen. Dat is extra werk en dan minder rekenen en dan ander rekenen.

D: Het verschil is dus dan ook dat hoogbegaafden sneller kunnen leren?

B: Ja.

D: Zijn er nog meer verschillen met huiswerk leren?

B: Ik denk niet dat hoogbegaafde kinderen snel aan zichzelf gaan twijfelen; van: "Heb ik deze vraag wel goed ingevuld?" en dat dan bij elke vraag gaan denken.

D: Dus ze zijn wat zekerder van zichzelf?

B: Dat denk ik wel

D: Hoe komt dat?

B: Ik denk dat ze wat slimmer zijn en dus zullen ze sneller het goede antwoord invullen en dat zullen ze wel van zichzelf weten.

D: Vind jij het zinvol om huiswerk te leren thuis?

B: Ja, omdat ik dan hogere cijfers haal bij een toets.

D: Waarom vind je dat belangrijk?

B: Dan denkt de juf: "Die is slim" en dan kan ik sneller naar hoger onderwijs.

D: En dat wil je graag?

B: Ja.

D: En je hebt aangegeven dat je het voor volgend jaar doet? (volgend schooljaar naar het voortgezet onderwijs)

B: Ja

D: Dus dan is het wel zinvol?

B: Ja.

D: Zie je verschil in soort toetsvragen tussen aardrijkskunde en Russisch?

B: De vragen van Russisch zijn wat moeilijker.

D: Hoe vond je de vraag bij de toets Russisch die je niet had kunnen leren?

B: Dat hebben we ook weleens bij topografie.

D: En bij aardrijkskunde zijn geen verrassingsvragen?

B: Ja, als ik ze weet niet. (Hij moet lachen). Dan kun je een hoger cijfer dan een 10 halen.

D: Die bij Russisch kon je wel oplossen?

B: Ik heb het geprobeerd, maar volgens mij had ik hem fout.

D: Maar je vond het wel een leuke soort vraag?

B: Ja.

D: Wil je verder nog iets kwijt?

B: Nee.

D: Bedankt voor je tijd.

Bijlage 10: Verzamelstaat interviews

Verzamelstaat waarin de aanvullende (relevante) uitspraken naast de vragenlijst van de leerlingen vermeld staan.

A= leerling A, B= leerling B en C= leerling C

Doel	A: Oefenen voor goed cijfer.
	B: behalen van hoge cijfers, thuis niet vervelen, voorbereid op huiswerk voortgezet onderwijs.
	C: Wordt slimmer. Beter voorbereid op voortgezet onderwijs.
Zinvolheid • Wat leer je van huiswerk leren bij basisschool? • Wat leer je van huiswerk leren bij bovenschoolse lesvoorziening?	A: Russisch zinvoller: moeilijker, vreemde taal, meer tijd nodig Leert van leerwerk basisschool niets
	B: voor halen hoge cijfers, naar hogere vorm voortgezet onderwijs. Leert van huiswerk basisschool niet veel, Russisch totaal anders, vaker naar kijken.
	C: Zinvol voor later en voor leren plannen en hoe te leren. Aardrijkskunde minder nuttig, want is later ook op te zoeken. Moet nuttig zijn om later te gebruiken. Russisch nuttig om later met Russen te spreken. Kan voordeel hebben bij leren Grieks.
Leerwerk hoogbegaafden	A: Zelf geen specifieke behoefte, prettig snel klaar te zijn. Oefenen kan niet uitdagend zijn, maakwerk wel.
	B: hoogbegaafden snappen het sneller, sneller onthouden, zijn zekerder van zichzelf, omdat ze weten dat ze slim zijn. Leuk talen leren. Voor hoogbegaafden uitdagender: nieuwe dingen.
	C: Zelf langer over leren dan andere hoogbegaafden, wel sneller dan niet-

	hoogbegaafden, denkt ze. Wil talen leren, wel moeite mee, maar lukt als ze in verdiept.
- Moeilijk	A: Russisch moeilijker en nieuw, daardoor leuker.
	B: behoefte aan moeilijk, wil nieuwe dingen leren, ook op basisschool. Russisch moeilijker: langer mee bezig
	C: Hoe moeilijk verschilt per kind, hoogbegaafd of niet. Let bij Russisch beter op, omdat lastiger is, maar leuk om met anderen te kunnen praten. Niet hoogbegaafden kunnen Russisch leren in langzamere stappen.
- Herhaling	A: Saai is veel van hetzelfde
	B: Saai. Ontdekt op basisschool haast nooit nieuwe dingen.
	C: Hoogbegaafden minder herhaling nodig. Samenvatting aardrijkskunde volledige herhaling. Russisch niet en dat kan ze aan. Russisch vaker herhalen om het te kennen.
- Metacognitief	A: Plannen is lastig. Rommelig in zijn hoofd, vergeet het. Gaat in voortgezet onderwijs niet goed, maar vindt het niet nodig nu al te leren. Dat komt wel, dan leren plannen, briefje boven bed. Vaak overhoord.
	B: plant zelf. Overhoren.
	C: gebruikt meerdere manieren van leren. Beter gaan plannen wanneer te leren na vragenlijst, nog niet wat dan. Plannen vindt ze lastig. Sinds kort bij Russisch 'planblad' , vindt ze prettig en nuttig. Wordt liefst overhoord.
- Omgeving • Hulp ouders • Peers	A:Ouder: Plannen met agenda Overhoren na zelf doorlezen. Niet bij Russisch, moeder snapt dat niet. Peers geen behoefte aan, kan hij zich niet

• leerkracht	concentreren, gebruik andere manieren. Aardrijkskunde vlak voor les samen als hij is vergeten te leren.
	B: Ouder: Bijna altijd overhoord, vindt hij prettig. Russisch niet, ouders beheersen stof niet. Peers. Liever alleen, eigen tempo bepalen.
	C: Ouder: Fijn met ouder leren, ter controle en makkelijk bij topo. Russisch meestal zelf, omdat ouders het niet beheersen. Meestal wel hulp hoe te leren. Moeder weet nog meer manieren. Peers leren heel anders. Liever alleen, stof er moeilijker in als ze op andere manier gaat leren. Leerkracht: geen behoefte nieuwe manieren van leren, wel voor Russisch: hoe in het hoofd te krijgen.